

Selvitys vaikeimmin vammaisten erityisopetuksen tarpeesta ja koulutuksen saatavuudesta ammatillisessa peruskoulutuksessa

23.5.2016

Sisältö

1.	Johdanto	3
2.	Tulokset ja johtopäätökset	5
3.	Määritelmät ja taustatiedot.....	9
3.1	Käytetyt määritelmät	9
3.2	Perusopetuksen kyselyn vastaajien taustatiedot	10
3.3	Ammatillisen koulutuksen kyselyyn vastanneiden taustatiedot.....	12
4.	Oppilas- ja opiskelijamäärät.....	14
4.1	Perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyvien vaikeimmin vammaisten oppilaiden lukumäärät.....	14
4.2	Opiskelijamäärät TELMA- ja VALMA-koulutuksissa	19
5.	TELMA- ja VALMA-koulutusten opiskelijavalinta ja koulutuksen toteutus.....	22
5.1	Opiskelijavalinnan kriteerit TELMA- ja VALMA-koulutuksissa.....	22
5.2	TELMA- ja VALMA-koulutusten toteutus	24
6.	Yhteistyö perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheissa	27
6.1	Perusopetuksen näkökulma	27
6.2	Ammatillisen koulutuksen näkökulma	30
7.	TELMA-koulutusten aloituspaikkojen määrän riittävyys suhteessa perusopetuksen päättäneisiin nuoriin	32
7.1	Perusopetuksen näkökulma	32
7.1.1	Aloituspaikkojen määrän riittävyys perusopetuksen näkökulmasta.....	32
7.1.2	Huoltajien suhtautuminen eri koulutuspaikkakunnalle siirtymiseen.....	34
7.1.3	Vaikeimmin vammaisten oppilaiden ohjaaminen perusopetuksesta	35
7.1.4	Muualle kuin TELMA-koulutukseen	35
7.1.4	TELMA-koulutukseen hakeutumisessa ja siirtymiseen liittyviä muita haasteita	36
7.2	Ammatillisen koulutuksen näkökulma	37
7.2.1	Aloituspaikkojen määrän riittävyys ammatillisen koulutuksen näkökulmasta	37
7.2.2	TELMA-koulutukseen suoraan perusopetuksesta hakeutuvien valitsematta jääneiden hakijoiden taustat	41
7.2.3	Valitsematta jääneiden jatko-ohjaus	43
7.2.4	Muualta kuin perusopetuksesta suoraan siirtyvien TELMA-opiskelijoiden taustat	44
8.	Opiskelijapaikkojen mitoitukset ja järjestäjäverkon muutokset	45
8.1.	Opiskelijapaikkojen mitoitukset vuosina 2016-2018	45
8.2	Muutokset koulutuksen tarjonnan verkkoon	47
	Liite 1: TELMA-opiskelijoiden määrät koulutuspaikkakunnittain 20.9.2015	49
	Liite 2: VALMA-opiskelijoiden määrät koulutuspaikkakunnittain 20.9.2015.....	50
	Liite 3: Kysely peruskouluille	51
	Liite 4: Kysely ammatillisen koulutuksen järjestäjille	56

1. Johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vaikeimmin vammaisten erityisopetuksen tarvetta ja saatavuutta ammatillisessa peruskoulutuksessa koskevan selvitystyön loppuvuonna 2015. Selvityksen taustalla on erityisopetuksen tarvetta ja saatavuutta koskeva valtakunnallinen kokonaisarvio, jonka osana arvioidaan vaikeimmin vammaisten henkilöiden koulutustarjonnan riittävyttä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA).

Selvityksen tavoitteena on saada kokonaiskuva vaikeimmin vammaisten ammatillisen erityisopetuksen alueellisesta saatavuudesta, jotta koulutuspaikkojen riittävyys ja koulutuksen järjestäjien ammatillisen erityisopetuksen koulutusverkon kattavuus voidaan arvioida. Taustalla on 1.8.2015 lukien tapahtunut ammatillisen peruskoulutuksen valmentavien koulutusten uudistus.

Selvitystyössä toteutettiin sähköiset kyselyt kahdelletoista erityisopetuksen erityistehtävän saaneelle koulutuksen järjestäjälle ja peruskouluille, jotka järjestävät perusopetusta vuosiluokilla 7–9 tai perusopetuksen lisäopetusta. Kyselyiden tavoitteena oli saada lisätietoa perusopetuksen päätävien vaikeimmin vammaisten oppilaiden määrästä sekä sijoittumisesta ammatillisen peruskoulutuksen valmentaviin koulutuksiin alueellisesti. Lisäksi tiedonkeruulla haluttiin saada tietoa ohjauksesta ja koulutuksen järjestämisestä. Kyselyllä kartoitettiin myös tietoja erityisopetuksen erityisen koulustehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien VALMA- ja TELMA-koulutuksen arvioiduista aloittajamääristä vuosille 2016–2018, opetus-/toimipisteiden sijainnista ja niissä opiskelevien opiskelijoiden arvioidusta määrästä vuosille 2016–2018. Lisäksi raportissa on hyödynnetty opetushallinnon tilastopalvelu Vipusesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusraporteista saatavia määrällisiä tietoja taustatietojen tuottamiseksi.

Selvityksen on toteuttanut Owal Group Oy ja sitä on ohjannut opetus- ja kulttuuriministeriön ammatillisen koulutuksen asiantuntijat.

Käsillä oleva raportti etenee siten, että luvussa 2 tuodaan esiin selvityksen keskeiset tulokset ja johtopäätökset. Luvussa 3 esitellään selvityksessä käytetyt käsitteet ja määritelmät sekä kuvataan peruskoulujen vastaajien ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien taustatiedot. Luvusta 4 löytyy tieto vaikeimmin vammaisten oppilaiden määrästä vastanneissa kouluissa, ja esitetään arvio oppilaiden kokonaismäärästä. Luvussa 4 kerrotaan myös opiskelijamäärät TELMA- ja VALMA (erityisopetuksen erityistehtävä) koulutuksissa. Luvussa 5 kuvataan TELMA- ja VALMA-koulutusten opis-

kelijavalinnan kriteereitä sekä TELMA- ja VALMA-koulutusten toteutusta. Luvussa 6 esitetään nivelvaiheyhteistyötä perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheissa niin perusopetuksen kuin ammatillisen koulutuksen näkökulmista. Luvussa 7 esitetään molempien vastaajajoukkojen näkemyksiä TELMA-koulutusten aloituspaikkojen riittävydestä suhteessa perusopetuksen päättäneisiin nuoriin sekä koulutuksen saavutettavuuteen liittyviä muita tekijöitä. Luvussa 8 tuodaan esiin ammatillisen koulutuksen järjestäjien arviot opiskelijapaikkojen mitoituksista vuosille 2016–2018 sekä odotettavat muutokset koulutuksen tarjonnan verkkoon. Raportin liitteistä löytyvät tarkemmat tiedot TELMA- ja VALMA-opiskelijoiden määristä koulutuspaikkakunnittain syyskuussa 2015 sekä kyselyiden saatteet ja kyselyrungot molemmille vastaajaryhmille.

2. Tulokset ja johtopäätökset

Oppilas- ja opiskelijamäärät

Perusopetuksen kyselyyn saatiin 411 vastausta, ja vastausprosentti oli 61. Vastaajista reilulla neljänneksellä (28 %, N 116) on ollut vaikeimmin vammaisia oppilaita vuosina 2014–2016. Oppilas on tässä selityksessä määritelty vaikeimmin vammaiseksi, jos on todennäköistä, ettei hänellä ole sairauden tai vamman vuoksi mahdollisuutta siirtyä tutkintotavoitteiseen koulutukseen valmentavan koulutuksen jälkeen.

Vastanneilla kouluilla on vuonna 2016 yhteensä 235 perusopetuksesta siirtyvää vaikeimmin vammaista nuorta. Oppilasmäärät vaihtelevat paljon vuosittain. Tyypillisemmin kouluissa on yksi vaikeimmin vammaisen oppilas perusopetuksen siirtymävaiheessa. Eniten vaikeimmin vammaisia oppilaita oli vastanneissa kouluissa Uudellamaalla (vuonna 2016 28 %, N 66), Pohjois-Pohjanmaalla (13 %, N 31) ja Pirkanmaalla (13 %, N 30).

Ammatillisen koulutuksen kyselyyn saatiin vastaukset kaikilta 12 koulutuksen järjestäjältä, joilla on opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä erityisopetuksen erityinen koulutustehtävä. Syksyllä 2015 vastanneilla oli TELMA-koulutuksessa yhteensä 991 opiskelijaa. TELMA-opiskelijoista 86 % opiskelee ammatillisissa erityisoppilaitoksissa. VALMA-opiskelijoita (erityisopetuksen erityistehtävä) opiskeli koulutuksen järjestäjien kyselyn mukaan syksyllä 2015 yhteensä 721. Heistä 97 % opiskeli ns. ammatillisissa erityisoppilaitoksissa.

Johtopäätös: Kokonaisarvio vuonna 2016 peruskoulun päättävien vaikeimmin vammaisten oppilaiden määrästä asettuu todennäköisesti yhteishaun tilastojen (TELMA-koulutukseen ensisijaisesti suoraan perusopetuksesta hakeneet) 341 oppilaan ja vastanneiden ja vastaamattomien koulujen perusteella lasketun 367 oppilaan väliin.

Koulutuksen saatavuus ja saavutettavuus

Vastanneista peruskouluista 28 % (N 32) näkee TELMA-koulutuksen aloituspaikkojen määrät riittämättöminä suhteessa perusopetuksen päättäneisiin vaikeimmin vammaisiin nuoriin, 48 % pitää niitä riittävinä ja loput eivät osaa arvioida riittävyttä. Lähes kolmannes kouluista (N 36) kertoi, ettei koulun oppilasta ole valittu TELMA-koulutukseen, ja reilu viidennes ei osaa sanoa, onko oppilaita jäänyt valitsematta. Vastaajista reilu kolmannes (35 %, N 40) on ohjannut oppilaita myös muualle kuin TELMA-koulutukseen. Osa oppilaita ohjataan soveltuvampaan koulutukseen, mutta

päivä- ja työtoimintaan ohjaus on tyypillistä silloin, kun TELMA-koulutukselle ei ole sopivia koulutusvaihtoehtoja. Koulutuksen saavutettavuuteen liittyy myös koulutuspaikkojen sijainti ja asuntolamahdollisuudet. Vastaajista 37 % (N 39) on törmännyt tilanteeseen, jossa oppilaan huoltajat ovat halunneet pitää nuoren kotipaikkakunnalla, jos koulutuspaikkoja ei ole omalla paikkakunnalla.

Osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä ei pidä opiskelijapaikkoja riittävinä suhteessa perusopetuksesta siirtyvien nuorten määrään. Haasteena paikkojen riittävyydelle on se, että hakijoissa on mukana vielä henkilöitä, jotka eivät ole aikaisemmassa haussa päässeet opiskelemaan, tai koulutus ei ole ollut aikaisemmin oikea-aikaista. Tällöin nuori hakeutuu koulutukseen esimerkiksi kuntoutus- tai hoitajaksoilta terveydenhuollon palveluista. Valitsematta jättämisen syistä keskeisin oli ammatillisen koulutuksen järjestäjien näkemänä se, etteivät valintakriteerit täyty, opiskelijalla ei ole erityisopetuksen perustetta, koulutus ei ole nuoren kannalta oikea-aikaista tai vanhemmalla hakijalla voi olla taustalla muu valmentava tai tutkintokoulutus. Perusteena mainittiin myös erittäin vaikeat rajoitteet, jotka estävät asuntolassa asumisen.

Suoraan perusopetuksesta hakeneista TELMA-koulutukseen hyväksyttiin vuonna 2015 79 prosenttia. TELMA-koulutukseen vuonna 2015 ensisijaiselta hakutoiveelta hakeneita oli 571, joista suoraan perusopetuksesta hakeneiden osuus oli 360 eli 63 %. Suoraan perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyneitä oli TELMA-koulutuksen aloittaneista 69 % ja VALMA-koulutuksessa 63 %.

Varsin suurella osalla peruskouluista ei ollut tietoa oppilaan valitsematta jättämisen perusteista. Aineistossa nousi myös epäilyksiä siitä, ettei suoraan peruskouluista hakeneita valita kypsyttämisen vuoksi. Tätä näkökulmaa ei esiintynyt ammatillisen koulutuksen vastauksissa. TELMA-koulutus on suunnattu ensisijaisesti perusopetuksesta siirtyville, mikä ei vielä toteudu täysin. Tämä näkyy myös opiskelijavalinnan kriteereissä usealla koulutuksen järjestäjällä. Valitsematta jääneitä oppilaita ohjataan niin peruskoulun kuin ammatillisen koulutuksen puolelta työ- ja päivätoimintaan, jonka tulisi olla peruskoulusta siirtyvän nuoren ns. viimeinen vaihtoehto, jos muuta sopivampaa ratkaisua ei ole.

Vaikeasti kehitysvammaisten ja muuten vammaisten oppilaiden määrässä ei ole tapahtunut muutoksia viime vuosina. Esimerkiksi vuonna 2015 määrä oli 1,9 % kaikista oppilaista. Opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämisluvanmukaisia erityisoppilaitosten kokonaisopiskelijamäärää ei ole vähennetty, kuten on tehty muun ammatillisen peruskoulutuksen osalta. Opiskelijamäärältään rajoitettujen erityisopetus erityisenä koulutustehtävänä enimmäisopiskelijamäärät ovat niin ikään pysyneet samoina viime vuosina. Muutama koulutuksen järjestäjä ei ole ottanut opiskelijapaikkoja täysimääräisesti käyttöön valmentavaan koulutukseen.

Myös alueellisia eroja ja katvealueita tunnistettiin molemmissa vastaajaryhmissä, ja niitä on havaittavissa myös valtakunnallisten tilastojen perusteella. Aloituspaiikkoja on aineiston perusteella liian vähän suhteessa ensisijaisiin hakijoihin lähes jokaisessa maakunnassa. Valittujen ja paikan vastaanottaneiden tilastojen perusteella tilanne näyttää hieman toiselta, eli pelkästään tilastoista ei voida päätellä sitä, kuuluuko hakija varsinaiseen po. koulutuksen kohderyhmään. Haastavina alueina tunnistettiin molemmissa aineistoissa Varsinais-Suomi, Kymenlaakso, Keski-Suomi, Pohjois- ja Etelä-Savo, Kainuu, Pirkanmaa, Kanta-Häme, Pohjois- ja Etelä-Karjala ja Uusimaa. Opiskelija-

volyymien huomioiden paikkoja näyttäisi olevan erityisen vähän Varsinais-Suomessa. Tulevaisuudessa Pohjois- ja Etelä-Savon opiskelijapaikkatarpeen on kuvattu kasvavan. Lappi ei noussut esiin peruskoulujen vastauksissa, mutta ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat nostaneet alueen esiin katvealueena. Satakunnasta useampi peruskoulu koki aloituspaikat riittämättöminä, mutta aluetta ei mainittu ammatillisen koulutuksen vastauksissa. Toisaalta vuonna 2016 aloituspaikkoja on alueella myös lisätty. Oppilasmäärät vaihtelevat paljon kouluilla myös vuosittain, joten koulutuksen järjestäminen paikallisten tarpeiden mukaan edellyttää ketteryyttä, johon voi olla vaikea vastata riittävän osaamiskapasiteetin näkökulmasta. Osa opetuspaikkatarpeesta selittyy kohtaantongelmalla, johon voidaan vastata ottamalla käyttöön käytettävissä olevat opiskelijapaikat ja koulutuksen järjestäjien välisillä yhteistyö- ja työnjakoneuvotteluilla alueellisten toimipisteiden käytöstä.

Tarkimmat tiedot aloituspaikkojen tarpeesta saadaan koulujen ja oppilaitosten yhteistyön ja alueellisen ennakkoinnin avulla, jota tehdään jo runsaasti. Haasteena on myös se, että nuorten koulutusvalinnat eivät aina suuntaudu siten kuin olisi ennakoitavissa määrällisin menetelmin. Koulutuksen järjestäjät suuntaavat aloituspaikkoja perustuen arvioon siitä, miten paljon ne pystyvät opiskelijamääränsä puitteissa tarjoamaan paikkoja hakijoille. Aloituspaikkojen määrään vaikuttaa keskeisesti koulutuksen läpäisyaste. Koulutuksen kesto tuleekin arvioida osaamisperusteisesti. Suurella osalla opiskelijoista TELMA-koulutuksen opintoaika 60 opintopisteen saavuttamiseksi kestää koulutuksen järjestäjien vastausten mukaan enimmäisajan eli kolme vuotta, ja pituutta tarkistetaan HOJKsin päivitysten yhteydessä. Opiskelijoita siirtyy TELMAsta VALMAAn tai tutkintotavoitteiseen koulutukseen vaihtelevasti koulutuksen järjestäjillä. Osalla koulutuksen järjestäjistä näitä siirtymiä on jopa 10–15 prosenttia opiskelijoista, mitä voi pitää varsin suurena määränä. Osin siirtymiä selittää se, että opiskelijoiden valmiudet ovat kehittyneet TELMA-koulutuksen aikana, osin kyseessä on väärä koulutusvalinta.

Pääsääntöisesti TELMA- ja VALMA-opetus järjestetään omissa ryhmissä, vaikka opiskelijoilla voi olla yhteisiä tukitoimia ja oppimisympäristöjä, tai osa opiskelijoille valinnaista koulutuksen osista toteutetaan yhteisissä ryhmissä. Milloin paikkakunnalla on vähän opiskelijoita, koulutusta toteutetaan myös yhteisryhmissä. Tämän voi nähdä edistävän koulutuksen saavutettavuutta, kun koulutuksen järjestäjä voi joustavammin toteuttaa koulutusta tarpeen mukaan.

Yhteistyö on monipuolista ammatillisen koulutuksen ja perusopetuksen toimijoiden kesken vaikeimmin vammaisten nuorten koulutusten nivelvaiheissa. Lähes 90 % perusopetuksen kouluista kertoo tehneensä yhteistyötä ammatillisen erityisoppilaitoksen tai ammatillisen erityisopetuksen erityistehtävän saaneen oppilaitoksen kanssa perusopetuksesta siirtyvien nuorten jatkopolkujen suunnittelemisessa. Perusopetuksen vastaajat arvioivat myös valmiutensa ohjata nuoria ammatillisen peruskoulutuksen valmentaviin koulutukseen hyvinä, vaikka poikkeuksiakin löytyi. Keskeinen haaste on huoltajien kanssa tehtävän yhteistyö nuoren kannalta parhaiten soveltuvien koulutuspolkujen mahdollistamiseksi.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien esittämien arvioiden mukaan opiskelijapaikkoja ei olla vuosina 2016–2018 vähentämässä TELMA-koulutuksessa. Osa on niitä jopa lisäämässä vuoden 2016 tasolta. Toimipisteiden osalta on tiedossa, että Iisalmen ja Taivalkosken toimipisteet lakkaavat vuonna 2016, mutta muuten selkeitä muutoksia ei ole tiedossa koulutuksen tarjonnan verkkoon. Toisaalta

käynnissä oleva ammatillisen koulutuksen reformi ja yleiset säästöpaineeet on nostettu esiin mahdollisena paineena suunnata koulutusta toisiin. Tällöin riskinä nähdään erityisesti erityisoppilaitosten pienten toimipaikkojen määrän vähentäminen, jos koulutuskustannukset nousevat suureksi opiskelijaa kohti.

Johtopäätös: TELMA-koulutuksen aloituspaikat voidaan nähdä riittävinä peruskoulusta suoraan siirtyville oppilaille, mutta haasteena on se, että hakijoissa on mukana oppilaita, jotka eivät ole hakeneet tai päässeet koulutukseen aikaisemmin. Oppilaspaikkamäärän kokonaismitoituksen lisäämiseen ei ole valtakunnallisesti tarvetta pidemmällä aikavälillä. Jotta varmistetaan suoraan peruskoulusta siirtyvien koulutukseen pääsy ja aikaisempina vuosina valitsematta jääneiden koulutuksen saatavuus, opiskelijapaikkojen väliaikaista lisäämistä tai olemassa olevien opiskelijapaikkojen uudelleen kohdentamista voisi harkita tilanteen korjaamiseksi vuoden 2016 yhteishaun tulosten perusteella.

Koulutuksen järjestäjien tulee varmistaa osaamisperusteisuuden toteutuminen, jolloin myös TELMA-koulutuksen opiskelijavalinnan joustavuus kasvaa. Koulutuksen järjestäjät voisivat tarjota koulutusta myös joustavammin yhteistyössä VALMA-koulutuksen kanssa. Koulutuksen järjestäjien yhteistyötä tulee jatkaa olemassa olevien opiskelijapaikkojen kohdentamiseksi alueellisesti. Mikäli koulutusta ei voida siirtää pienemmille paikkakunnille, isommissa toimipaikoissa tulisi huolehtia asuntolapaikkojen riittävydestä myös jatkossa.

Keskeisessä roolissa on koulutuksen järjestäjien yhteistyö perusopetuksen kanssa koulutuksen nivelvaiheessa aloituspaikkojen mitoittamiseksi. Vaikka yhteistyötä tehdään jo paljon, tulisi erityistä huomiota kiinnittää tukeen peruskouluille huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön, jotta varmistetaan koulutukseen pääsy, ja oikea ja soveltuva koulutuspolku.

3. Määritelmät ja taustatiedot

Luvussa esitellään selvityksessä käytetyt määritelmät, kerrotaan perusopetuksen kyselyn vastaajien taustatiedot sekä kuvataan ammatillisen koulutuksen kyselyyn vastanneiden taustatietojen yhteydessä myös ammatillisen koulutuksen tarjonnan säätelystä eli mm. opiskelijapaikkojen määrän kehityksestä.

3.1 Käytetyt määritelmät

Vaikeimmin vammainen oppilas

Eri viranomaisilla on erilaisia määritelmiä vammaiselle oppilaalle. Oppilas on tässä selvityksessä määritelty vaikeimmin vammaiseksi, jos on todennäköistä, ettei hänellä ole sairauden tai vamman vuoksi mahdollisuutta siirtyä tutkintotavoitteiseen koulutukseen valmentavan koulutuksen jälkeen. Tällöin henkilö kuuluu TELMAN tai erityisopetuksena järjestettävän VALMAN kohderyhmään. Määritelmää käytettiin myös perusopetuksen kyselyssä. Määritelmä vastaa kyselyn kohteena olevan TELMA-koulutuksen kohderyhmän kuvausta.

Valtakunnallisesti vaikeammin vammaisista käytetään erilaisia termejä luokitustavasta riippuen. Siten suoraan vertailukelpoisia lukuja ei ole saatavissa selvitystä varten perusopetuksesta, vaan niitä tulee soveltaa eri lähteistä ja käyttötarkoituksista. Lähinnä olevat määritelmät ovat opetus- ja kulttuuritoimen raportoinnissa käytetty vaikeasti kehitysvammaisen ja muun vammaisen määritelmät, jolloin oppilaalla on pidennetty oppivelvollisuus.

Erityisopetuksen erityistehtävän saaneet koulutuksen järjestäjät

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt erityisopetuksen järjestämisluvan erityisenä koulutus-tehtävänä 12 koulutuksen järjestäjälle. Näistä kuusi on ns. ammatillisia erityisoppilaitoksia ja kuusi ammatillisen koulutuksen järjestäjää, joilla on opiskelijamäärän osalta erityisopetuksen rajattu erityistehtävä. Ks. lisää s. 12–13.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA)

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA) vastaa 1.8.2015 lukien lakkautettua vaikeimmin vammaisille tarkoitettua valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjasta (valmentava II). Koulutus on erotettu omaksi kokonaisuudekseen sellaisille opiskelijoille, joiden valmiuksien mukaisena tavoitteena ei ole ammatillisen perustutkinnon suorittaminen. Koulutus annetaan aina erityisopetuksena. Koulutuksen tavoitteena on antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille heidän henkilökohtaisten tavoitteidensa ja valmiuksiensa mukaista opetusta ja ohjausta. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija tutustuu työelämään ja löytää itselleen sopivan muodon siihen osallistumiseksi.

TELMA-koulutusta voivat järjestää ammatillisen koulutuksen järjestäjät, joilla on opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä järjestämislupa erityisopetuksen erityiseen koulutustehtävään.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen (VALMA)

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen VALMAN tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumiseksi ja vahvistaa edellytyksiä suorittaa ammatillinen perustutkinto. Koulutus on tarkoitettu ensisijaisesti perusopetuksen päättäneille ja vailla perusopetuksen jälkeistä tutkintoa oleville nuorille, jotka tarvitsevat erilaisista syistä tukea ja ohjausta opinnoissaan ja koulutusvalinnoissaan. Koulutuksen ensisijaisena tavoitteena on opiskelijan joustava siirtyminen tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä ja koulutuksen ajallinen kesto on enintään yksi vuosi. Eryyisen koulutustehtävän saaneet koulutuksen järjestäjät voivat järjestää VALMA-koulutusta myös erityisopetuksena, jolloin koulutuksen kohderyhmään kuuluu vaativampaa erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita, joiden ensisijaisena tavoitteena on opintojen jatkaminen ammatillisessa perustutkinnossa.

3.2 Perusopetuksen kyselyn vastaajien taustatiedot

Kysely suunnattiin opetuksen järjestäjille, joita pyydettiin välittämään kysely oman kunnan alueella toimivien vuosiluokkia 7–9 ja perusopetuksen lisäopetusta järjestävien koulujen rehtoreille. Vastajista suurin osa on rehtoreita, osa on delegoinut kyselyyn vastaamisen esimerkiksi erityisopettajalle.

Kyselyyn saatiin 411 koulun vastausta 217 eri kunnasta. Vastausprosentti on noin 61. Taulukossa 1 näkyy vastaajamäärät maakunnittain. Luvut on suhteutettu peruskoulujen määrään, jotka järjestivät opetusta vuosiluokilla 7–9 vuonna 2015 (Lähde: Tilastokeskus). Kattavimmin vastauksia saatiin Keski-Suomen (95 %) ja Kainuun maakunnista (83 %). Heikoin vastausprosentti on Kanta-Hämeessä (35 %) ja toiseksi heikoin se on Uudellamaalla (46 %)¹.

¹ Ahvenanmaa ei ole mukana vastaajajoukossa, sillä se ei myöskään kuulu ammatillisessa koulutuksessa sääntelyn piiriin.

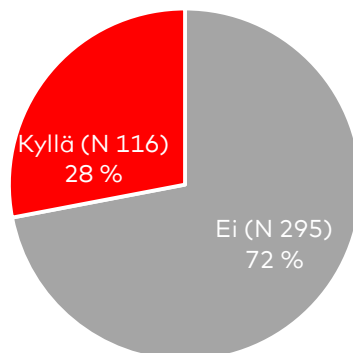
Taulukko 1. Peruskoulut, joissa opetusta järjestetään vuosiluokilla 7-9 (v. 2015) maakunnittain, kyselyn vastaajamäärät ja vastausprosentti maakunnittain.

Maakunta	Peruskouluja, joissa luokat 7-9	Vastaajia yhteensä	Vastaus-%
Uudenmaan maakunta	154	71	46
Varsinais-Suomen maakunta	55	36	65
Satakunnan maakunta	34	26	76
Kanta-Hämeen maakunta	23	8	35
Pirkanmaan maakunta	51	28	55
Päijät-Hämeen maakunta	19	14	74
Kymenlaakson maakunta	22	13	59
Etelä-Karjalan maakunta	17	6	35
Etelä-Savon maakunta	24	22	92
Pohjois-Savon maakunta	34	24	71
Pohjois-Karjalan maakunta	24	13	54
Keski-Suomen maakunta	39	37	95
Etelä-Pohjanmaan maakunta	28	19	68
Pohjanmaan maakunta	23	13	57
Keski-Pohjanmaan maakunta	13	10	77
Pohjois-Pohjanmaan maakunta	64	39	61
Kainuun maakunta	12	10	83
Lapin maakunta	38	22	58

Lähde: Tilastokeskus 2015 ja kysely peruskouluille

Kyselyyn vastanneista kouluista 92 % on kuntaomisteisia, 2 % kuntayhtymien ja 4 % yksityisten ylläpitämiä. Valtion omistamia on 2 % ja yksi on yliopisto-omisteinen.

Vastaajista 28 %:lla (N 116) on ollut vaikeimmin vammaisia oppilaita vuosina 2014–2016 (ks. kuva 1)

Kuva 1. Onko koulussa ollut vuosina 2014 ja/tai 2015 ja/tai 2016 perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyviä vaikeimmin vammaisia oppilaita?

Selvityksen seuraavissa osissa keskitytään vastaajiin, joilla on ollut kyselyhetkellä tai kahtena aikaisempana vuonna vaikeimmin vammaisia oppilaita.

3.3 Ammatillisen koulutuksen kyselyyn vastanneiden taustatiedot

Kyselyyn saatiin vastaukset kaikilta 12 koulutuksen ammatillisen koulutuksen järjestäjältä, jotka järjestävät koulutusta erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella.

Ns. erityisoppilaitoksilla on opetus- ja kulttuuriministeriön määräämä koulutuksen järjestäjän erityinen koulutustehtävä, jonka mukaan niiden tulee huolehtia erityisopetuksen järjestämisestä, erityisopetuksen yhteydessä annettavasta valmentavasta koulutuksesta sekä opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.² Erityinen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävä on viidellä erityisoppilaitoksella³ ja yhdellä erityisen koulutustehtävän saaneella koulutuksen järjestäjällä. Nämä koulutuksen järjestäjät toimivat valtakunnallisesti.

Opiskelijamäärän osalta erityisopetuksen rajatun erityistehtävän omaavat koulutuksen järjestäjät vastaavat alueelliseen koulutustarpeeseen, ja toimivat myös yhteistyössä ammatillisten erityisoppilaitosten kanssa⁴. Optima Samkommunilla on tehtävänä vastata ruotsinkielisten erityisopetuksen erityistehtävästä, minkä lisäksi sillä on myös tehtävänä opetukseen liittyvä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävä.

Ammatillisen koulutuksen tarjonnan säätely

Ammatillisen koulutuksen tarjonnan valtakunnallinen säätely tapahtuu koulutuksen järjestämislupien enimmäisopiskelijamäärien kautta tapahtuvalla ohjauksella. Sen puitteissa koulutuksen järjestäjä päättää koulutustarjonnastaan ala- ja osaamisalakohtaisesti. Koulutuksen järjestäjä arvioi ja ennakoii hyvissä ajoin tarjontansa (aloituspaikkojen) määrän sen perusteella, kuinka paljon opiskelijamääräkapasiteettia se suuntaa valmentavaan koulutukseen ammatillisen peruskoulutuksen jär-

² 20§ (20.3.2015/246). 9 §: Koulutuksen järjestämisluvassa määrätään koulutustehtävä, joka sisältää tarpeelliset määräykset koulutusasteista, koulutusaloista, tutkinnoista, opetuskielestä, kunnista, joissa koulutusta voidaan järjestää, opiskelijamääristä, erityisestä koulutustehtävästä, koulutuksen järjestämismuodosta ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista.

³ Ammattiopisto Luovi, Bovallius-ammattiopisto, Keskuspuiston ammattiopisto, Kiipulan ammattiopisto ja Validia Ammattiopisto.

⁴ Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt valtiovastuuksia ammatillisen erityisopetuksen kehittämis- ja palvelutoimintaan erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden toteuttamiseksi ja toiminnan vakiinnuttamiseksi alueellisesti ja valtakunnallisesti. YTY – Yksilöllisten opintopolkujen tukeminen yhteistyössä -hankkeissa on kehitetty ja toteutettu ammatillisten erityisopetuksen asiantuntijapalveluita vuodesta 2011 lähtien. Hanketta on hallinnoinut Keskuspuiston ammattiopisto. Toteuttamisesta vastaa ammatillisten erityisoppilaitosten kumppanuusverkosto (AMEO). Asiantuntijapalveluita on kehitetty ja toteutettu yhteistyössä rajatun erityistehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Ks. lisää www.ameo.fi/yty-hanke

jestämisluvan koulutustehtävissä määritellyn enimmäisopiskelijamääränsä puitteissa. Ns. erityisoppilaitokset voivat suunnata TELMA- ja VALMA-koulutuksen tarjontaa (aloituspaikkoja) vapaammin. Ns. rajatun erityistehtävän omaavilla koulutuksen järjestäjillä erityistehtävän mukainen opiskelijoiden enimmäismäärä on määritelty järjestämisluvassa. Koulutuksen järjestäjät voivat järjestää koulutusta tarpeen mukaan eri toimipisteissä omalla toimialueellansa ja väliaikaisesti myös muualla.

Koulutuksen järjestäjät voivat ilmoittaa hakuun enemmän aloituspaikkoja, kuin mitä voivat todellisuudessa ottaa opiskelijaksi järjestämislupansa koulutustehtävän enimmäisopiskelijamäärän puitteissa. Arvioon vaikuttavat monet tekijät, kuten keskeyttämisaste ja koulutuksen läpäisy. Koulutuksesta valmistuvien opiskelijoiden myötä kapasiteettia vapautuu jälleen käyttöön. Koulutus suunnittelu ja opiskelijavalinta muodostavat kokonaisuuden, johon vaikuttaa monia tekijöitä, kuten koulutuksen vetovoima ja alueelliset tekijät.

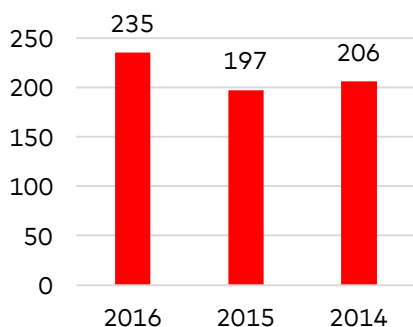
Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän järjestämisluvan koulutustehtävän mukaiset erityisoppilaitosten opiskelijapaikkamäärissä ei tapahtunut muutoksia viimeisten vuosien aikana. Kokonaisopiskelijamäärää on vuodesta 2009 lisätty, jotta varmistetaan erityisen haavoittuvassa asemassa olevien koulutuksen tarjonta. Kesällä 2013 tehtiin ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjien järjestämislupiin opiskelijamäärävähennyksiä vuosille 2014–2016, mutta erityisoppilaitosten opiskelijamääriä ei vähennetty eikä myöskään opiskelijamäärältään rajattujen erityisopetus erityisenä koulutustehtävänä enimmäisopiskelijamääriä. Vuonna 2015 kokonaisopiskelijamäärä oli 4 235, josta koulutuksen järjestäjät ovat voineet suunnata koulutusta tarpeen mukaan tutkintotavoitteiseen ja valmentavaan koulutukseen. Esimerkiksi vuonna 2005 opiskelijapaikkamäärä oli 3 735, eli kasvu on 10 vuodessa ollut 500 opiskelijapaikkaa. Po. tehtävän osalta enimmäisopiskelijamäärältä rajatun tehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien erityistehtävään tarkoitetut opiskelijapaikkojen määrät ovat pysyneet samana viime vuosina: vuonna 2015 kuudella koulutuksen järjestäjällä oli yhteensä 300 erityistehtävän mukaista opiskelijapaikkaa. Ns. rajatun erityistehtävän koulutuksen järjestäjät voivat halutessaan suunnata erityistehtävän opiskelijapaikkoja myös muuhun järjestämisluvanmukaiseen koulutukseen, jolloin myös koulutuksesta maksettava valtionosuus määräytyy ko. koulutuksen mukaisesti.

4. Oppilas- ja opiskelijamäärät

Luvussa esitellään ensin vaikeimmin vammaisten oppilasmäärät kyselyyn vastanneissa peruskouluissa. Tämän jälkeen muodostetaan kokonaisarvio määrästä suhteuttamalla lukuja vastaamatta jääneiden koulujen oletettuun oppilasmäärään. Kokonaisarvion muodostamisessa tarkastellaan myös yhteishaussa suoraan peruskouluista hakeutuneiden määrää sekä vaikeimmin kehitysvammaisten ja muiden vammaisten oppilaiden valtakunnallisia määriä. Lisäksi esitellään opiskelijamäärät Työhön ja itsenäiseen elämään valmistava koulutuksessa (TELMA) ja Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa koulutuksessa (erityisopetuksen erityistehtävänä järjestettävä VALMA).

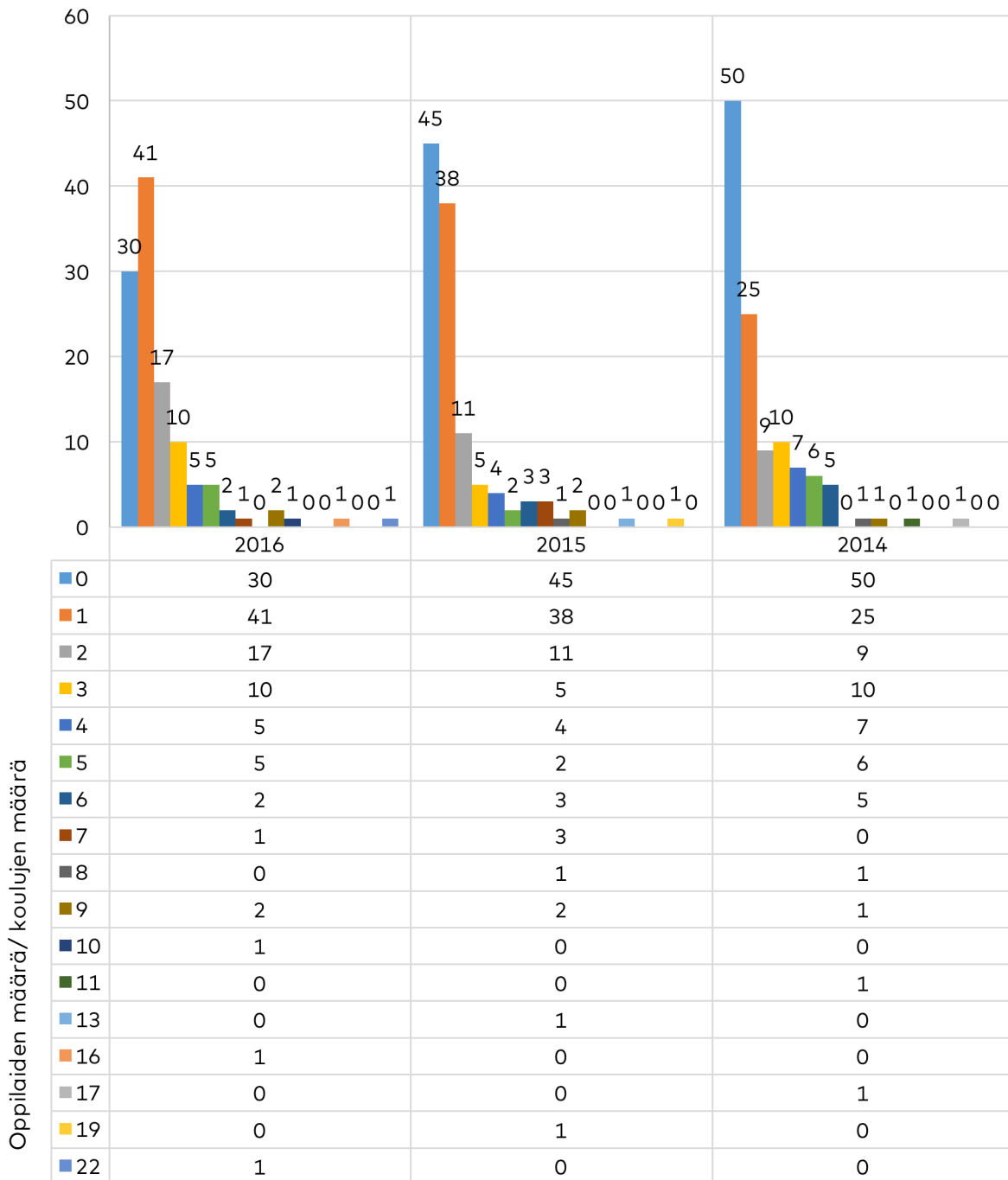
4.1 Perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyvien vaikeimmin vammaisten oppilaiden lukumäärät

Kyselyyn vastanneella 116 koululla on vuonna 2016 yhteensä 235 perusopetuksesta siirtyvää nuorta. Vuonna 2015 samoilla kouluilla perusopetuksesta siirtyviä oli 197 ja vuonna 2014 206 nuorta.

Kuva 2. Perusopetuksesta siirtyvien vaikeimmin vammaisten oppilaiden määrät vastanneissa peruskouluissa vuosina 2014–2016.

Kuvassa 3 on havainnollistettu oppilaiden määrät kouluissa, jotka ovat ilmoittaneet, että heillä on ollut vaikeimmin vammaisia oppilaita vuosina 2014–2016 edes jonakin vuonna. Koska kaikilla ei ole ollut vaikeimmin vammaisia joka vuosi, mukana näkyy myös 0-luvun ilmoittaneet. Kouluissa on tyypillisemmin yksi vaikeimmin vammaisen oppilas, joka on perusopetuksen siirtymävaiheessa ko. vuonna. Kuvassa palkit osoittavat koulujen lukumäärän. Esimerkiksi vuonna 2016 yhdessä koulussa on 22 perusopetuksesta siirtyvää vaikeammin vammaista nuorta.

Kuva 3. Vaikeimmin vammaisten oppilaiden määrä kyselyyn vastanneissa peruskouluissa

Taulukko 2. Vaikeimmin vammaisten perusopetuksesta siirtyvien oppilaiden määrät vastanneilla kouluilla ja suhteellinen osuus maakunnittain vuosina 2016–2014.

Maakunta	2016	% 2016	2015	% 2015	2014	% 2014
Etelä-Karjala	1	0,4	2	1,0	3	1,5
Etelä-Pohjanmaa	9	3,8	2	1,0	9	4,4
Etelä-Savo	19	8,1	14	7,1	16	7,8
Kainuu	2	0,9	10	5,1	4	1,9
Kanta-Häme	5	2,1	4	2,0	3	1,5
Keski-Pohjanmaa	5	2,1	1	0,5	4	1,9
Keski-Suomi	17	7,2	9	4,6	7	3,4
Kymenlaakso	5	2,1	2	1,0	4	1,9
Lappi	7	3,0	3	1,5	1	0,5
Pirkanmaa	30	12,8	21	10,7	23	11,2
Pohjanmaa	4	1,7	2	1,0	12	5,8
Pohjois-Karjala	5	2,1	11	5,6	7	3,4
Pohjois-Pohjanmaa	31	13,2	29	14,7	24	11,7
Pohjois-Savo	7	3,0	8	4,1	5	2,4
Päijät-Häme	4	1,7	2	1,0	4	1,9
Satakunta	3	1,3	12	6,1	6	2,9
Uusimaa	66	28,1	53	26,9	58	28,2
Varsinais-Suomi	18	7,7	14	7,1	17	8,3
Yhteensä	235	100	197	100	206	100

Lähde: Peruskouluille suunnattu kysely

Eniten vaikeimmin vammaisia oppilaita oli vastanneissa kouluissa Uudellamaalla (vuonna 2016 28 %, N 66), Pohjois-Pohjanmaalla (13 %, N 31) ja Pirkanmaalla (13 %, N 30).

Kokonaisarvio vaikeimmin vammaisista oppilaista perusopetuksen päättövaiheessa

Kokonaisarviota on hahmotettu kolmen aineiston kautta: 1) muodostamalla suhdeluku kyselyyn vastanneiden ja vastaamatta jättäneiden koulujen määrällä, 2) vaikeasti kehitysvammaisten tai muiden vammaisten oppilaiden määrällä sekä 3) suoraan perusopetuksesta TELMA-koulutukseen hakeneiden määrällä.

Alla olevaan taulukkoon (taulukko 3) on laskettu karkea arvio puuttuvien oppilaiden määrästä, kun koko aineiston keskimääräistä lukua (0,5 oppilasta/koulu) suhteutetaan vastaamatta jättäneiden lukuihin. Tällöin vaikeimmin vammaisten nuorten osuus kasvaa 129:llä vuonna 2016 ja oppilaiden yhteenlaskettu luku on 367. Arvio voi olla todellista tilannetta suurempi, sillä kyselyn vastaajista on todennäköisemmin jättänyt vastaamatta koulut, joilla ei ole vaikeimmin vammaisia TELMA-koulutukseen hakeutuvia oppilaita. Lukujen perusteella ei luonnollisesti voi päätellä, onko alueen vastanneisiin osunut enemmän kouluja, joissa on vaikeimmin vammaisia nuoria. Kun tilastoja vertaa suoraan perusopetuksesta koulutukseen hakeutuneisiin sekä koulutuksen järjestäjien aloitus-

paikkojen mitoituksiin perustuen oppilaitosten sijaintiin ja alueelliseen ennakkointiin (taulukko 4), näyttäisi siltä, että arvio pitää varsin hyvin paikkansa useassa maakunnassa. Silti arvio sisältää suuriakin heittoja joissain maakunnissa, kuten yhteishaun tilastoista voidaan päätellä.

Taulukko 3. Karkea arvio oppilasmäärästä maakunnittain ja prosentuaalinen osuus kaikista oppilaisista, kun mukaan on laskettu vastaamatta jättäneiden oppilaiden oletettu oppilasmäärä (0,5 oppilasta/ koulu)

Maakunta	2016	2016 %
Uusimaa	107	29,2
Varsinais-Suomi	28	7,6
Satakunta	7	1,9
Kanta-Häme	12,5	3,4
Pirkanmaa	40,5	11
Päijät-Häme	7	1,9
Kymenlaakso	9,5	2,6
Etelä-Karjala	6,5	1,8
Etelä-Savo	20	5,4
Pohjois-Savo	11,5	3,1
Pohjois-Karjala	10,5	2,9
Keski-Suomi	17,5	4,8
Etelä-Pohjanmaa	13	3,5
Pohjanmaa	9	2,5
Keski-Pohjanmaa	6,5	1,8
Pohjois-Pohjanmaa	43	11,7
Kainuu	3	0,8
Lappi	15	4,1
Yhteensä	367	100 %

Lähde: mukailtu peruskouluille suunnatun kyselyn vastaajamäärästä ja Tilastokeskuksen tilastoista 7-9 vuosiluokkia opettavien peruskoulujen määrästä

Kokonaisarvio perusopetuksen päättäneiden vaikeimmin vammaisten nuorten määrästä voidaan suhteuttaa osuvimmin yhteishaussa TELMA-koulutukseen suoraan peruskoulusta tai peruskoulun lisäopetuksesta hakeneisiin. Tällöin mukana on myös henkilöitä, jotka eivät täytä opiskelijavalinnan kriteereitä, mutta luku on suuntaa antava. Koska kaikki hakijat eivät ole suoraan peruskouluista hakevia, aloituspaikkojen tulee luonnollisesti mitoittaa riittämään suuremmalle kohderyhmälle.

Taulukko 4. Keväällä 2015 ja 2016 TELMA-koulutukseen suoraan peruskoulusta hakeneet (ensisijainen hakutoive) sekä TELMA-koulutukseen aloituspaikat maakunnittain keväällä 2015 ja 2016

Maakunta	Ensisijaiset hakijat 2015	% hakisijoista 2015	Ensisijaiset hakijat 2016	% hakisijoista 2016	Aloituspaikat 2015	Aloituspaikat 2015 %	Aloituspaikat 2016	Aloituspaikat 2016 %
Uusimaa	123	34,4	114	33,4	163	38,5	137	33,0
Varsinais-Suomi	24	6,7	34	10,0	21	5,0	32	7,7
Satakunta	5	1,4	1	0,3	1	0,2	7	1,7
Kanta-Häme	18	5,0	13	3,8	24	5,7	23	5,5
Pirkanmaa	16	4,5	20	5,9	23	5,4	17	4,1
Päijät-Häme	7	2,0	5	1,5	5	1,2	6	1,4
Kymenlaakso	15	4,2	17	5,0	17	4,0	15	3,6
Etelä-Karjala	6	1,7	7	2,1	2	0,5	6	1,4
Etelä-Savo	12	3,4	12	3,5	8	1,9	15	3,6
Pohjois-Savo	21	5,9	16	4,7	22	5,2	11	2,7
Pohjois-Karjala	7	2,0	3	0,9	6	1,4	6	1,4
Keski-Suomi	15	4,2	17	5,0	11	2,6	17	4,1
Etelä-Pohjanmaa	7	2,0	8	2,3	12	2,8	7	1,7
Pohjanmaa	18	5,0	17	5,0	30	7,1	29	7,0
Keski-Pohjanmaa	3	0,8	5	1,5	2	0,5	4	1,0
Pohjois-Pohjanmaa	35	9,8	40	11,7	46	10,9	56	13,5
Kainuu	14	3,9	3	0,9	6	1,4	3	0,7
Lappi	13	3,6	9	2,6	24	5,7	24	5,8
Yhteensä	358	100 %	341	100 %	423	100 %	415	100 %

Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen (huhtikuu 2016)

Lukuja voidaan suhteuttaa myös yleisesti pidennetyin oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien vaikeasti kehitysvammaisten tai muiden vammaisoppilaiden määrään. Heitä oli vuonna 2015 opetus- ja kulttuuritoimen raportin mukaan yhteensä 11 573 (1,9 % kaikista oppilaista). Perusopetuksen 7–9-luokilla tai perusopetuksen lisäopetuksessa oppilaita on noin 30 % kokonaismäärästä. Kun lukua suhteuttaa vielä eri vuosiluokille, sillä oletuksella, että oppilaita olisi yhtä paljon eri vuosina, karkeasti arvioiden perusopetuksesta siirtyviä oppilaita olisi voinut olla noin 1 160. Tällöin kohderyhmään kuuluu luonnollisesti myös VALMAan siirtyvät, mutta myös tutkintotavoitteiseen koulutukseen siirtyvät oppilaat.

Taulukko 5. Vaikeasti kehitysvammaiset ja muut vammaisoppilaat yhteensä ja %-osuus kaikista oppilaista vuonna 2015 maakunnittain sekä osuus vammaisista oppilaista vuosina 2015 ja 2014

	Vaikeasti kehitysvammaiset oppilaat	Muut vammaisoppilaat	Yhteensä	% kaikista oppilaista maakunnassa	% vammaisista oppilaista	
					2015	2014
Uusimaa	353	1 918	2 271	1,3	19,6	19,7
Varsinais-Suomi	114	1 342	1 456	2,9	12,6	12,3
Satakunta	85	414	499	2,2	4,3	4,5
Kanta-Häme	47	275	322	1,6	2,8	2,7
Pirkanmaa	106	894	1000	1,8	8,6	8,7
Päijät-Häme	49	497	546	2,6	4,7	5,4
Kymenlaakso	40	484	524	2,9	4,5	4,4
Etelä-Karjala	28	243	271	2,1	2,3	2,4
Etelä-Savo	42	298	340	2,3	2,9	3,2
Pohjois-Savo	95	471	566	2,2	4,9	5,3
Pohjois-Karjala	38	322	360	2,2	3,1	3,5
Keski-Suomi	99	688	787	2,6	6,8	5,3
Etelä-Pohjanmaa	82	450	532	2,3	4,6	4,4
Pohjanmaa	76	357	433	2,1	3,7	3,8
Keski-Pohjanmaa	19	163	182	2,1	1,6	1,6
Pohjois-Pohjanmaa	138	742	880	1,6	7,6	8,0
Kainuu	24	153	177	2,2	1,5	1,6
Lappi	70	357	427	2,3	3,7	3,4
Raportti yhteensä	1 505	10 068	11 573	1,9	100	100

Lähde: opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusraportti: esi- ja perusopetuksen oppilasmäärät 20.9.2015 (ja %-osuus myös vuodelta 2014)

Tilastoista voi päätellä, että Uudellemaalle hakeutuu enemmän TELMA-oppilaita kuin oppilaiden oletettu määrä. Määrällisessä tarkastelussa aloituspaikkojen vaje on suurin Varsinais-Suomessa koulutukseen hakeutuneiden ja vammaisten oppilaiden määrään nähden.

4.2 Opiskelijamäärät TELMA- ja VALMA-koulutuksissa

Luvussa esitellään opiskelijamäärät Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutuksessa (TELMA) ja Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa (erityisopetuksen erityistehtävänä järjestettävä VALMA).

TELMA-koulutuksessa olevien opiskelijoiden määrät

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusraporttien mukaan syksyllä (20.9.) 2015 TELMA-koulutuksessa oli 975 opiskelijaa. Nyt toteutetun tiedonkeruun mukaan opiskelijoita oli samana ajankohtana 991. TELMA-opiskelijoista 86 % opiskelee ammatillisissa erityisoppilaitoksissa.

Koulutuksen järjestäjien kyselyn perusteella opiskelijoista noin seitsemän prosenttia (N 66) on ruotsinkielisiä. Heistä 90 % opiskelee Optima Samkommunissa. Muunkielisiä (joiden äidinkieli muu kuin suomi, ruotsi tai saame) on noin kuusi prosenttia (N 63). Heistä 66 % opiskelee pääkaupunkiseudulla Keskuspuiston ammattiopistossa, jonka koulutuksen järjestäjä on Invalidisäätiö. Kunta- ja toimipistekohtaiset opiskelijamäärät koulutuksista löytyvät Liitteestä 1.

Taulukko 6. TELMA-opiskelijat yhteensä syksyllä 2015 (20.9.)

Koulutuksen järjestäjän nimi (oppilaitos)	TELMA-koulutuksessa olevat opiskelijat yhteensä:	, joista ruotsinkielisiä:	, joista muunkielisiä:
Hengitysliitto ry (Ammattiopisto Luovi)	265	0	6
Invalidiliitto ry (Validia)	81	2	3
S. ja A. Bovalliuksen säätiö (Bovallius-ammattiopisto)	99	0	4
Kiipulasäätiö (Kiipulan ammattiopisto)	83	0	0
Aitoon Emäntäkoulu Oy (Aitoon koulutuskeskus)	23	0	0
Invalidisäätiö (Keskuspuiston ammattiopisto)	301	3	42
Savon koulutuskuntayhtymä (Savon ammatti- ja aikuisopisto)	25	0	1
Rovaniemen koulutuskuntayhtymä (Lapin ammattiopisto)	20	0	1
Optima Samkommun	60	60	2
Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä	14	0	0
Päijät-Hämeen koulutuskonserni-kuntayhtymä (Koulutuskeskus Salpaus)	0	0	0
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö (Helsingin Diakoniaopisto)	20	1	4
Yhteensä	991	66 (7 %)	63 (6 %)

Lähde: Amatillisen koulutuksen järjestäjille suunnattu kysely

VALMA-koulutuksessa (erityisopetuksen erityistehtävä) olevien opiskelijoiden määrät

VALMA-opiskelijoita (erityisopetuksen erityistehtävä) opiskeli koulutuksen järjestäjien kyselyn mukaan syksyllä 2015 yhteensä 721. Heistä 97 % opiskeli ns. ammatillisissa erityisoppilaitoksissa. Opiskelijoista oli ruotsinkielisiä 1,5 % (N 11) ja he sijoittuivat kolmeen eri oppilaitokseen. Muun kielisiä oli 10 % (N 71). Heistä yli puolet opiskeli Invalidisäätiössä (Keskuspuiston ammattiopistossa) ja vajaa puolet Hengitysliitto Ry:n Ammattiopisto Luovissa. Päijät-Hämeen koulutuskonserni-kuntayhtymä ja Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö eivät valitse VALMA-opiskelijoita joka vuosi. Kunta- ja toimipistekohtaiset opiskelijamäärät koulutuksista löytyvät liitteestä 2.

Taulukko 7. VALMA-opiskelijat yhteensä (erityisopetuksen erityistehtävä) syksyllä 2015 (20.9.)

Koulutuksen järjestäjän nimi	VALMA-koulutuksessa opiskelijat yhteensä:	, joista ruotsinkielisiä:	, joista muunkielisiä:
Hengityслиitto ry (Ammattiopisto Luovi)	229	2	13
Invalidiliitto ry (Validia)	119	0	6
S. ja A. Bovalliuksen säätiö (Bovallius-ammattiopisto)	117	2	7
Kiipulasäätiö (Kiipulan ammattiopisto)	112	0	6
Aitoon Emäntäkoulu Oy (Aitoon koulutuskeskus)	14	0	0
Invalidisäätiö (Keskuspuiston ammattiopisto)	115	3	38
Savon koulutuskuntayhtymä (Savon ammatti- ja aikuisopisto)	5	0	0
Rovaniemen koulutuskuntayhtymä (Lapin ammattiopisto)	0	0	0
Optima Samkommun	4	4	1
Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä	6	0	0
Päijät-Hämeen koulutus konserni-kuntayhtymä (Koulutuskeskus Salpaus)	0	0	0
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö (Helsingin Diakoniaopisto)	0	0	0
Yhteensä	721	11 (1,5 %)	71 (10 %)

Lähde: Ammatillisen koulutuksen järjestäjille suunnattu kysely

5. TELMA- ja VALMA-koulutusten opiskelijavalinta ja koulutuksen toteutus

Luvussa käsitellään koulutuksen järjestäjien opiskelijalinnan kriteereitä TELMA- ja VALMA-koulutuksiin, opintoaikaa 60 opintopisteen saavuttamiseksi sekä opiskelijoiden siirtymiä TELMAsta VALMAan tai tutkintotavoitteiseen koulutukseen.

5.1 Opiskelijavalinnan kriteerit TELMA- ja VALMA-koulutuksissa

Opiskelijavalinnan kriteerit TELMA-koulutuksessa

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien kuvaamat TELMA-koulutuksen opiskelijavalinnan kriteerit vastaavat valtakunnallisesti määriteltyjä linjauksia: koulutus on tarkoitettu opiskelijoille, jotka sairauden tai vamman vuoksi tarvitsevat erityistä tukea sekä henkilökohtaista opetusta ja ohjausta, ja joilla ei ole mahdollisuutta osallistua tutkintoon johtavaan koulutukseen. Siten opiskelijavalinnassa kiinnitetään huomiota erityisopetuksen perusteeseen, erityisen tuen tarpeeseen ja hakijan soveltuvuuteen.

Lisäksi yksittäisissä vastauksissa nostettiin esiin mm. opetuksen järjestämiskielen kielitaidon hallinta. Vain muutama vastaaja painotti suoraan peruskoulusta siirtyvien ensisijaisuutta opiskelijavalinnassa. Joitain mainintoja tuli siitä, että valinnassa ovat etusijalla alle 25-vuotiaat nuoret. Lähtökohtaisesti toisen tutkinnon tai valmentavan koulutuksen suorittaneita ei tulisi valita enää valmentavaan koulutukseen. Muutama vastaaja kertoi, että valinnassa huomioidaan hakijan elämäntilanne, ja yksilölliset perusteet voidaan ottaa valinnassa huomioon. Tällöin arvioidaan hakijan uudeleenkoulutus- tai täydennyskoulutustarve mahdollisesti myöhemmin tapahtuneen vammautumisen jälkeen. Yksi koulutuksen järjestäjä kertoi, että hakijoiden priorisoinnissa huomioidaan mm. muiden koulutuspalvelujen ulkopuolelle jääminen ja tukiverkoston puute.

Osa vastaajista toi esiin, että TELMA-koulutuksen tavoitteiden mukaisesti hakijalla tulee olla edellytyksiä työllistyä itsenäiseen tai tuettuun työhön. Koulutukseen valitaan lisäksi vaikeimmin vammaisia hakijoita, joiden tavoitteena on siirtyä päivätoiminnan asiakkaaksi tai vastaavien palveluiden piiriin.

Kohderyhmää ja tavoitteita kuvattiin esimerkiksi seuraavasti:

"Eryistä tukea tarvitsevat opiskelijat, joille koulutus voi antaa lisävalmiuksia elämän eri osaluilla niin, että opiskelija selviytyy mahdollisimman itsenäisesti, hänen toimintakykynsä vahvistuu ja hän saa valmiuksia työhön tai työtoimintaan. Tavoitteena ei pääsääntöisesti ole ammatillinen koulutus ja työ ns. vapailla markkinoilla. Toisaalta opiskelijan tulee saavuttaa koulutuksen tavoitteet sen mahdollistamassa ajassa. Ensisijalla ovat suoraan peruskoulusta tulevat."

"Eryisopetuksen peruste tulee perustella ja se tulee olla dokumentoitu. Lausuntojen ohella erityisen tuen tarpeen määrittelyssä hyödynnetään mm. aiempaa koulutusta koskevia tietoja. Yksi koulutuksen järjestäjä on tarkentanut, että ellei hakijan erityisopetuksen perustetta ole voitu todentaa, voidaan hakija kutsua haastatteluun tai valintapäivään lisäselvityksen saamiseksi."

"Eryisen tuen tarvetta arvioitaessa huomioidaan hakijan tuen tarpeen jatkuvuus ja määrä. Tuen tarvetta arvioitaessa voidaan käyttää arviointimenetelmiä. Opiskelijaksi valittavan tulee kyetä tavoitesuuntautuneisiin opintoihin yksilöllisen opiskelusuunnitelman mukaisesti. Opintojen onnistumisen edellytyksenä ovat ammatillisen erityisopetuksen tarjoamat erityiset opetusjärjestelyt ja/tai opiskelijapalvelujen tarjoama tuki ja ohjaus."

Hakijan soveltavuuteen vaikuttaa toisaalta opintojen oikea-aikaisuus ja osin opiskelijan toimintakyky, jonka tulee mahdollistaa opiskelu alan oppimisympäristöissä käytettävissä olevin tukitoimin. Toisaalta nostettiin esiin myös se, että hakija on päivittäistoiminnoissa riittävän omatoiminen. Hakijan tulee pystyä työskentelemään yksin ja ryhmässä ohjeiden mukaan tai hänen tulee voida toimia tuettuna ryhmän jäsenenä. Yksi edellytys oli myös se, ettei opiskelija vaaranna muiden opiskelijoiden tai henkilökunnan terveyttä tai turvallisuutta. Osin tuotiin esiin myös motivaatioon liittyviä tekijöitä. Tällöin hakija on motivoitunut tai motivaatio on nähtävissä ja/tai pystytään toteamaan hakijan käyttämällä kommunikaatiotavalla.

Soveltavuuteen liittyy opiskelukunnan lisäksi myös se, onko koulutuksesta hyötyä opiskelijalle, ja kykeneekö hän tavoitesuuntautuneisiin opintoihin

"Hakijan soveltavuutta koulutukseen/koulutuksen kohderyhmään arvioidaan muiden sidosryhmien kanssa tehtävässä siirtymävaiheen yhteistyössä, koulutuskokeiluissa tai alakohtaisilla tehtävillä/haastatteluilla sekä liitteillä."

Valintoja on pohdittu myös asumisen näkökulmasta. Sen lisäksi, että hakijalla tulee olla arkipäivän toiminnoissa riittävät perustaidot, hakijan fyysisen ja psyykkisen tilan tulee olla riittävä opiskelija-asunnoissa elämiseen. Lisäksi yhdessä vastauksessa on kuvattu, että hakijalla tulee olla edellytykset matkustaa kodin ja oppilaitoksen väliset matkat.

Itse hakuprosessia on kuvattu mm. seuraavasti:

"Telma: Valinnan tueksi voidaan järjestää haastattelu, koulutuskokeilu tai valintakurssi sekä tarvittaessa soveltuvuustehtävä. Hakukelpoiset hakijat kutsutaan haastatteluun/valintakurssille. Koulutuskokeilussa olleita ei kutsuta haastatteluun, vaan valinnassa hyödynnetään koulutuskokeilun aikana laadittua palautetta. --."

Opiskelijavalinnan kriteerit VALMA-koulutuksessa

VALMA-koulutukseen hakeutujalla tulee olla ensisijaisena tavoitteena opintojen jatkaminen ammatillisessa perustutkinnossa. Opiskelijavalinnan kriteereissä nostettiin esiin pitkälti samoja seikkoja kuin TELMA-koulutusten osalta, mutta opiskelijan tavoitteet ovat koulutuksen tavoitteidenkin mukaisesti tarkemmat. Esimerkiksi:

"Hakijalla on edellytykset ammatilliseen peruskoulutukseen, mutta ammatillinen koulutusvaihtoehto ei ole vielä selkiytynyt tai tarvitsee tukea opiskelu- tai elämänhallintataitoihin ennen ammatillista peruskoulutusta."

"VALMA: erityisopetuksen peruste; perusopetuksen päättänyt (nuori) henkilö, joka hyötyy oppilaitoksen tarjoamista tukitoimista; kykenee opintoihin suomen tai viittomakielellä; koulutuksen jälkeen on valmiudet siirtyä ammatilliseen perustutkintokoulutukseen."

Yksi vastaaja nosti esiin aikaisempien opintojen osalta poikkeuksena, että haussa huomioidaan myös aikuisena näkövammautuneet hakijat.

5.2 TELMA- ja VALMA-koulutusten toteutus

Opintoaika 60 opintopisteen saavuttamiseksi

Koulutuksen järjestäjiltä kysyttiin TELMA-koulutuksen opintoajasta. Koulutuksen ajallinen kesto 60 opintopisteen saavuttamiseen vaihtelee paljon. Painopiste on kuitenkin siinä, että opiskeluaika määritellään suurelle osalle opiskelijoista ensin kahdeksi tai kolmeksi vuodeksi, ja pituutta tarkistetaan HOJKsin päivityksen yhteydessä. Vastanneista puolet kertoi, että opiskeluaikaksi on asetettu alkuun kolme vuotta 70–100 %:lle opiskelijoista. Vain yhdellä koulutuksen järjestäjällä kesto on lähtökohtaisesti yksi vuosi, ja kesto pidennetään yksilöllisen tarpeen mukaisesti vähintään kerran lukuvuodessa. Käytännössä myös kyseisellä koulutuksen järjestäjällä suurella osalla opiskelijoista opinnot kestävät kolme vuotta.

TELMA- ja VALMA-koulutusten opetusryhmät – yhdessä vai erikseen?

Vastaajia pyydettiin kuvailemaan VALMA- ja TELMA-opiskelijoiden opetuksen järjestelyjä sen osalta, opiskelevatko opiskelijat yhdessä vai erikseen. Pääsääntöisesti TELMA- ja VALMA-opetus järjestetään omissa ryhmissä, vaikka opiskelijoilla voi olla yhteisiä tukitoimia ja oppimisympäristöjä, tai

osa opiskelijoille valinnaista koulutuksen osista toteutetaan yhteisissä ryhmissä. Yhteisiä koulutuksen osia on toteutettu myös VALMAN ja TELMAN sekä VALMAN ja ammatillisen peruskoulutuksen tutkintotavoitteisen koulutuksen kesken.

Eri opetus- tai toimipisteissä voi olla yksittäisiä opiskelijoita, jotka opiskelevat yksilöllisten ratkaisujen mukaisesti eri opetussuunnitelman mukaisesti toisessa ryhmässä. Asiaan voi vaikuttaa paikkakunnalla toteutettavan koulutuksen pieni opiskelijamäärä. Siirrot ryhmien välillä ovat mahdollisia HOJKS:n kautta, tai opinnot voivat jatkua olemassa olevassa ryhmässä.

Yksi koulutuksen järjestäjä kuvaa ns. sekaryhmien opetuksen toteutusta siten, että opetus eriytetään ryhmän sisällä opettaja-ohjaaja/henkilökohtainen ohjaaja -työparityöskentelyä. Tämä voi tapahtua porrastamalla esimerkiksi työpaikalla tapahtuvaa oppimista, jotta eriytyviä HOPSeja voidaan toteuttaa esimerkiksi eri viikon päivinä eri ryhmille osaamistavoitteiden mukaisesti.

Yhteisiä ryhmiä on suunnitteilla myös sen perusteella, että paikkakunnalla on ympärivuorokautisesti valvottu asuntola, jonne voidaan ohjata ne opiskelijat, jotka tarvitsevat asuntolapaikan opintojen ajaksi.

Alla on esimerkkejä vastauksista:

"Pääsääntöisesti eivät opiskele yhdessä. Samassa ryhmässä on ollut Valma- ja Telma - opiskelijoita silloin, jos esimerkiksi Valma-koulutuksessa aloittanut opiskelija siirtyy kesken opintojen suorittamaan Telma-koulutusta, mutta sopivaa ryhmää ei ole kesken lukuvuoden ollut johon olisi siirtynyt. Valma-koulutusta toteutetaan niissä toimipaikoissa joissa järjestetään myös ammatilliseen perustutkintoon johtavaa koulutusta. Telma -koulutuksesta 2/3 järjestetään alueellisesti etätoimipaikoissa joissa opiskelijoiden määrä on 16-32 välillä."

"Telma-opiskelijat opiskelevat 6-7 opiskelijan ryhmissä, joissa on opettajan lisäksi ryhmäkohtainen ohjaaja ja monella opiskelijalla myös henkilökohtainen avustaja. Valma erityisopetuksena -opiskelijat opiskelevat noin 10-12 hengen ryhmässä, jossa on lisäksi ns. tavallisen Valma-koulutuksen opiskelijoita. Ryhmässä on opettajan lisäksi ryhmäkohtainen ohjaaja."

"Opiskelijat opiskelevat kolmessa pienryhmässä. Ryhmänohjaajina ja opettajina toimivat erityisopettajat. Myös ammatti- ja yhteisten aineiden opettajat opettavat opiskelijoita. Kaikissa ryhmissä on koulunkäynninohjaajat. Valman ja Telman välillä on tarvittaessa opiskelijavaihtoa, koulutuskokeiluja tai opiskelija voi opiskella osan opinnoista Valmassa/osan Telmassa hojksin/hopsin mukaisesti. Koulutuksessa hyödynnetään ammattiopiston monialaista oppimisympäristöä esim. puuala, ravitsemusalat, puutarha, kotitalous."

Opiskelijoiden siirtymät TELMAsta VALMAan tai tutkintotavoitteiseen koulutukseen

Koulutuksen järjestäjillä, joilla TELMA-opiskelijoiden määrä on pieni, tutkintotavoitteiseen koulutukseen on siirtynyt yleensä 1–2 opiskelijaa vuodessa. VALMA-koulutukseen siirtyviä on osalla vastaajista jopa vähemmän kuin tutkintotavoitteiseen siirtyviä. Useampi koulutuksen järjestäjä kuvasi siirtyvien osuuden olevan noin 10 prosenttia. Kahdella suurella koulutuksen järjestäjällä osuus on

ollut 2–4 %. Yksi suurempi koulutuksen järjestäjä kertoo, että opiskelijoita siirtyy TELMA:sta VALMA:an noin 10-15 %, mutta myös toisinpäin, ja mikäli opiskelijan osaaminen mahdollistaa tutkintotavoitteisen koulutuksen suorittamisen, siirto tehdään heti kun tämä on todennettu.

Muutama vastaaja perusteli tarkemmin siirtoja. Siirron taustalla voi olla se, että opiskelijan opiskelijavalmiudet ovat kehittyneet, tai opiskelija on hakeutunut ja valittu alun perin väärään koulutukseen. Yksi koulutuksen järjestäjä kertoo, että opiskelija on voinut siirtyä yksilöllisen etenemissuunnitelman mukaisesti tutkintotavoitteisiin ammatilliseen koulutukseen. Tällöin opiskelijan vanhemmilla on esimerkiksi maatila, jonne opiskelija on voinut sijoittua avustaviin tehtäviin. Opiskelija on tällöin suorittanut perustutkinnon joko osittain tai kokonaan mukautetusti.

Alla on poimintoja vastauksista:

"Noin 10 %, pääsääntöisesti siirtymät tapahtuvat ensimmäisen opintovuoden ensimmäisen lukukauden aikana. Sähköinen haku on heikentänyt oppilaitoksen mahdollisuutta ohjata opiskelijaa hänelle parhaiten soveltuvaan koulutukseen hakuprosessin aikana, jolloin ohjausta on siirtynyt koulutuksen alkuun."

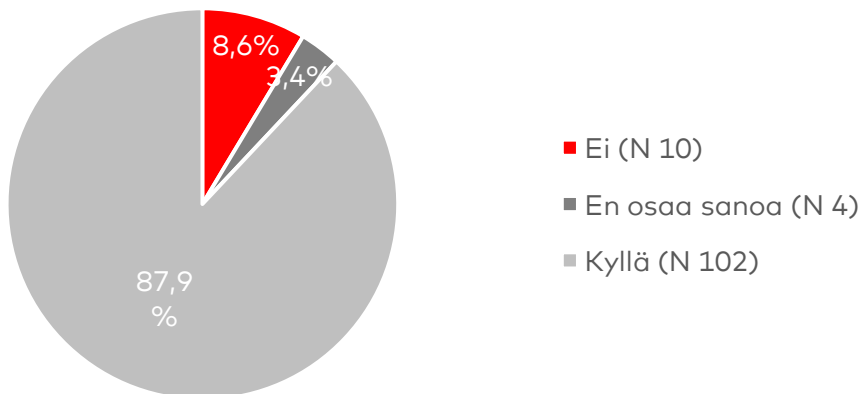
"Telma-opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa koulutuksen osia ammatillisista tutkinnoista. Telma ja Valma-koulutuksien välillä on jonkin verran liikkuvuutta (n.10% vuosittain). Tutkintotavoitteiseen koulutukseen on siirtynyt yksittäisiä opiskelijoita."

"Telma -opiskelijoita siirtyy valma-koulutukseen tai tutkintotavoitteiseen koulutukseen noin 5 vuosittain. Saman verran siirtyy valma -koulutukseen valittuja opiskelijoita Telmaan. Siirtyminen Valma -koulutukseen tehdään ensimmäisen lukukauden aikana, tavoitteena jo ensimmäiset 8 viikkoa. Mikäli Telma -koulutuksessa aloittaneen opiskelijan tavoite on siirtyä tutkintotavoitteeseen koulutukseen, se tehdään ensisijaisesti valman kautta. Mikäli se ei ole mahdollista, pyritään tutkintokoulutukseen hakeutumaan viimeistään 1. telma -vuoden jälkeen. Opiskelijavalinnassa pyritään kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että opiskelijaa ei valita "väärään" koulutukseen."

6. Yhteistyö perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheissa

6.1 Perusopetuksen näkökulma

Kyselyyn vastanneista peruskouluista, joilla on vaikeimmin vammaisia oppilaita, 88 % kertoi tehneensä yhteistyötä ammatillisten erityisoppilaitosten tai erityisopetuksen erityistehtävän saaneiden oppilaitosten kanssa.

Kuva 4. Onko koulunne tehnyt yhteistyötä ammatillisten erityisoppilaitosten tai ammatillisen erityisopetuksen erityistehtävän saaneiden oppilaitosten kanssa vaikeimmin vammaisten nuorten koulutusten nivelvaiheessa?

Yhteistyö pitää sisällään yleisimmin tutustumiskäyntejä, koulutuskokeiluja, yhteisiä palavereja ja jatkopaikkojen suunnittelua. Usea vastaaja on nostanut esiin 2–3 -päivän TET-jaksot erityisoppilaitoksen puolella. Alla esimerkkejä vastauksista:

"Oppilaanohjaaja ja erityisopettajan olleet yhteydessä ko. oppilaitoksiin. Oppilaan ja huoltajan kanssa on käyty tutustumassa ko. oppilaitoksiin."

"Oppilaat osallistuneet huoltajiensa kanssa infotilaisuuksiin ja käyneet tutustumispäivillä. Vallinnan jälkeen käyneet koko päivän mittaisilla "harjoittelupäivillä"."

"Tutustumispäivä oppilaille ja heidän vanhemmilleen. Lisäksi oppilaalle on parin päivän tutustuminen toimintaan esim. koulunkäynninohjaajan kanssa."

"Vanhempainilta: Mitä peruskoulun jälkeen (oppilaitoksen edustajat paikalla) tutustumiskäynnit ryhmän kanssa, TET-hajoittelu valmentavalla linjalla ja kolmen päivän tutustuminen yksi oppilas kerrallaan valmentavaan linjaan."

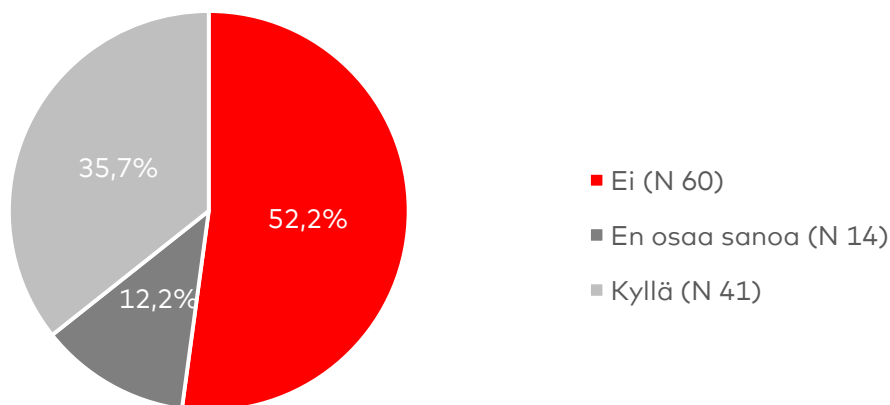
"Peruskoulun, kunnan sosiaalitoimen ja erityishuoltopalvelujen välisenä yhteistyönä pohdittu oppilaan peruskoulun jälkeisiä vaihtoehtoja ja sen jälkeen oltu yhteydessä erityisoppilaitokseen koulutuskokeilun ja varsinaisen haun muodossa."

"Esimerkiksi tutustumiset ja koulutuskokeilut, neuvottelut / palautekeskustelut koulutuskokeilun jälkeen."

"Erityisoppilaitokset ja ammatillisen erityistehtävän saaneet oppilaitokset ovat esitelleet oppilaille ja huoltajille oppilaitostaan koulun yhteishakuillassa. Vierailuja on järjestetty tarpeen mukaan."

"Tutustumiskäynnit, vanhempainillat ja yhteishakuinfo, jossa oli myös mahdollista täyttää yhdessä perusopetuksen, ammatillisen opetuksen ja vanhempien kanssa hakemus ammatilliseen koulutukseen."

Noin puolet vastaajista on tehnyt yhteistyötä muiden kuin erityistehtävän saaneiden ammatillisten oppilaitosten kanssa vaikeimmin vammaisten oppilaiden koulutusten nivelvaiheissa. Tällöin useimmiten kyse on tutustumisista, opo-yhteistyöstä ja verkostopalavereista. Osa toi esiin myös koulutuskokeilujaksot.

Kuva 5. Onko koulunne tehnyt yhteistyötä muiden ammatillisten oppilaitosten kanssa vaikeimmin vammaisten nuorten koulutusten nivelvaiheessa?

Alla on esimerkkejä vastauksista:

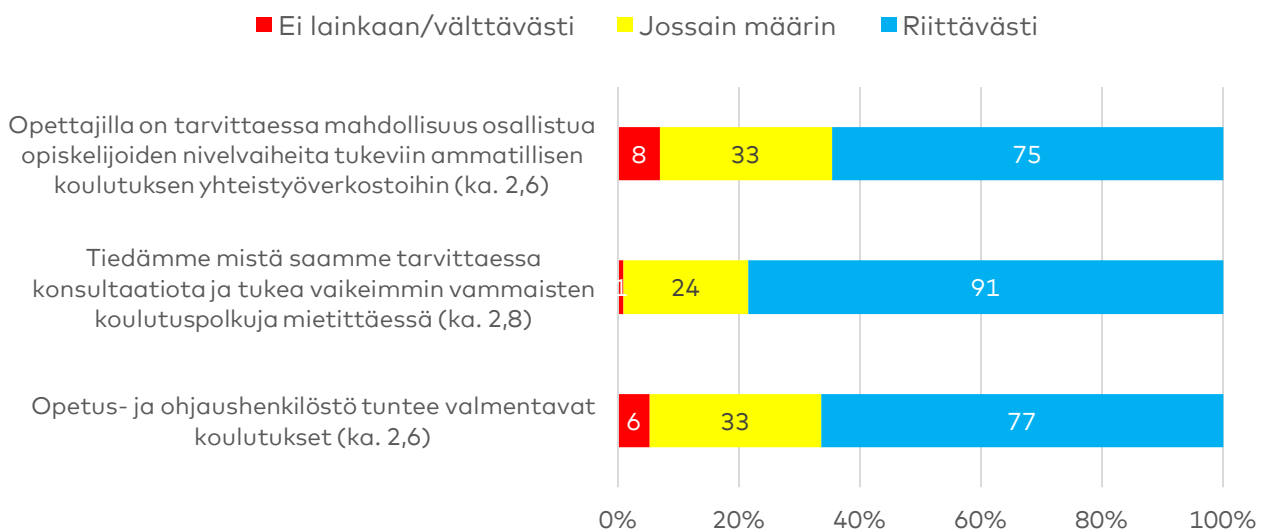
"Tutustumiskäyntejä, koulutuskokeiluja, yhteistyöneuvotteluita, verkostopalavereja"

"Opettaja on osallistunut erityisoppilaille suunnattuun tiedotusiltaan sekä tiedottanut siitä yläkouluikäisten oppilaiden perheille."

"Pyritti aina kartoittamaan hyvät jatko-opiskelupaikat oppilaille, järjestetty messutyypisiä tapahtumia oppilaille ja huoltajille, missä on jatko-opintopaikat esitelleet toimintaa."

Peruskoulujen valmiudet ohjata nuoria ammatillisen peruskoulutuksen valmentaviin koulutuksiin

Vastaajien arviot koulujen valmiuksista ohjata nuoria ammatillisen peruskoulutuksen valmentaviin koulutuksiin vaihtelevat jonkin verran, mutta yleisarviota (asteikolla 1–3) voidaan pitää hyvänä. Lähes kaikki koulut tietävät mistä ne voivat saada tarvittaessa konsultaatiota ja tukea vaikeimmin vammaisten koulutuspolkujen suunnitteluun (ka. 2,8). Opettajilla on pääsääntöisesti tarvittaessa mahdollisuus osallistua opiskelijoiden nivelvaiheita tukeviin ammatillisen koulutuksen yhteistyöverkostoihin (ka. 2,6). Kahdeksalla vastaajalla tämä ei kuitenkaan toteudu lainkaan tai riittävästi. Opetus- ja ohjaushenkilöstö tuntee valmentavat koulutukset pääosin edes jossain määrin (ka. 2,6). Silti joissain avovastauksissa on nostettu esiin, että tietoisuutta tulisi vielä kasvattaa. Tähän liittyy myös vanhemmille viestiminen.

Kuva 6. Peruskoulujen valmiudet ohjata nuoria ammatillisen peruskoulutuksen valmentaviin koulutuksiin. (ka. asteikolla 1-3, palkeissa vastaajien määrät)

6.2 Ammatillisen koulutuksen näkökulma

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä pyydettiin kuvaamaan yhteistyötä perusopetuksen toimijoiden kanssa kohderyhmään kuuluvien opiskelijoiden tavoittamiseksi.

Yhteistyö näyttäytyy monipuolisena. Lähes kaikki koulutuksen järjestäjät nostivat esiin vanhempain- tai kotiväenillat, tutustumispäivät, koulutuskokeilut ja tutustumisjaksot, tai eri versioita tutustumisista, kuten toiminnalliset iltapäiväryhmät tai ryhmäkohtaiset vierailupäivät oppilaitoksessa. Lisäksi mainittiin erilaiset markkinointitoimenpiteet ja esimerkiksi messut. Tiedotusta tehdään koulutustarjonnasta ja asiantuntijapalveluista myös ammatillisen erityisopetuksen järjestäjien AMEO-verkostossa.

Opetuksen järjestäjien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä opetus- ja ohjaushenkilöstön kanssa, ja tällöin erityisesti oppilaan-/opinto-ohjaajien ja erityisopettajien kanssa. Myös hankeyhteistyö tuotiin esiin, minkä lisäksi toteutetaan asiantuntijakoulutuksia ja -palveluita (mm. perusopetuksen henkilöstön koulutus ja konsultointi).

Perusopetuksen oppilaitosten kanssa käydään myös paikallisia neuvotteluja, joissa kartoitetaan peruskoulunsa päättävien opiskelijoiden jatkokoulutustarpeita ja mahdollisesti hakeutumassa olevien erityisopiskelijoiden määriä.

Yhteistyö perusopetuksen järjestäjien kanssa kohderyhmään kuuluvien opiskelijoiden tavoittamiseksi näyttäytyy hieman erilaiselta erityisoppilaitoksilla ja rajatun erityistehtävän koulutuksen järjestäjillä, vaikka peruselementit ovat samoja. Rajatun erityistehtävän koulutuksen järjestäjillä korostuvat oppilaanohjaaja- ja (erityis)opettajayhteistyö ja (nivelevaiheyhteistyö)palaverit sekä koulutuskokeilut tai tutustumisjaksot. Osa suuremmista erityisoppilaitoksista toi myös erikseen esiin, että erityisesti pienemmissä toimipisteissä toimijat tunnetaan hyvin.

Alla on esimerkkejä vastauksista:

"Telma -koulutuksen kohdalla hakijat tulevat etenkin etätoimipaikoissa melko vakiintuneista perusopetuksen kouluista, joihin opettajilla on suoria keskinäisiä kontakteja. Näiden kanssa sovitaan tutustumisjaksoista sekä tarvittaessa ohjataan hakijoita."

"Yläkoulujen opettajien kanssa on yhteistyöpalavereja, joissa käydään läpi tarpeita ja usein niissä myös sovitaan maksuttomista opetuskokeiluista, joita meillä on melko paljon. Erityisiä yhteistyötahoja ovat erityisluokat ja oppimis- ja ohjauskeskus Valterin yksikkö. Osallistumme oppilaitoksen avoimiin oviin ja 8.- ja 9.-luokkalaisten vanhempainiltoihin ja niihin kutsutaan erityisesti näiden erityisluokkien vanhempia. Järjestämme yläkouluista tulevien opiskelijoiden opettajien kanssa siirtopalaverit."

"Alueellinen yhteistyö erityisperuskoulujen ja peruskoulujen erityisopetuksesta vastaavien toimijoiden / opinto-ohjaajien kanssa antaa ennakkotietoa peruskoulunsa päättävien, TELMA-koulutuksen kohderyhmään kuuluvien nuorten, määrystä ja erityisen tuen tarpeesta."

Osa koulutuksen järjestäjistä kertoi tässä yhteydessä kokoavansa myös tilastoja opiskelijamäärien ennakoimiseksi eri lähteistä. Yksi koulutuksen järjestäjä kertoo, että toimialueiden kunnissa opiskelevien vammaisten opiskelijoiden määrästä laaditaan vuosittain selvitys. Yksi kertoo tarkastelevansa myös sellaisten ensisijaisten hakijoiden määrää, jotka eivät tule valituksi koulutukseen. Useimmissa kunnissa tehdään lisäksi yhteistyötä vammaispalvelun kanssa opiskelija- ja vammaispalvelun asiakasmäärien selvittämiseksi. Yhteistyötä tehdään myös palveluohjaajien ja perhekotien kanssa.

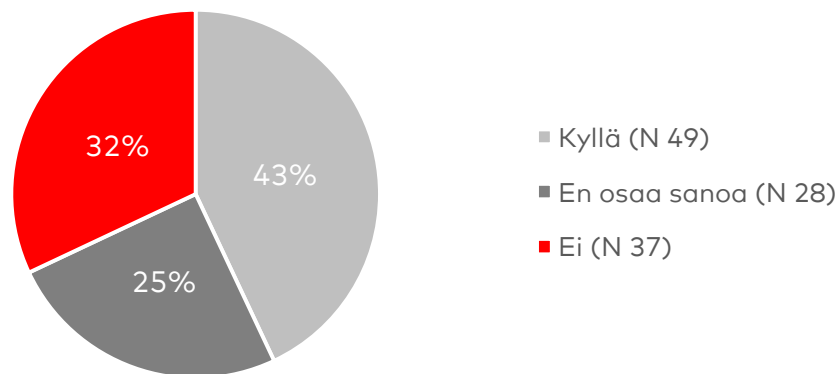
Koulutukseen hakeutuvien määrien osalta annettiin hieman erilaisia arvioita: yksi koulutuksen järjestäjä kertoo, että tilanne vaihtelee jonkin verran vuosittain, toinen kuvaa tilannetta siten, että vakiintuneilla koulutuspaikkakunnilla koulutusten tarpeessa olevien määrät ovat selvillä pidemmällekkin tulevaisuuteen.

7. TELMA-koulutusten aloituspaikkojen määrän riittävyys suhteessa perusopetuksen päättäneisiin nuoriin

7.1 Perusopetuksen näkökulma

7.1.1 Aloituspaikkojen määrän riittävyys perusopetuksen näkökulmasta

Lähes kolmannes (N 37) kouluista, joilla on vaikeimmin vammaisia nuoria, arvio TELMA-koulutuksen aloituspaikkojen olleen riittämättömiä suhteessa perusopetuksen päättäneisiin vammaisiin nuoriin. 43 % pitää niitä riittävinä ja jopa neljännes ei osaa sanoa, ovatko opiskelupaikkojen määrät olleet riittäviä.

Kuva 7. Ovatko TELMA-koulutusten aloituspaikkojen määrät olleet riittäviä suhteessa koulunne perusopetuksen päättäneisiin vaikeimmin vammaisiin nuoriin?

Osa vastaajista tuo perusteluissaan esiin, ettei huoli opiskelijapaikkojen riittävydestä perustu oman koulun oppilaiden tilanteeseen vaan yleisempään huoleen opiskelijapaikkojen riittävydestä.

Kun luvuista poistaa ko. vastaajat, kouluista 28 % (N 32) näkee aloituspaikkojen määrät riittämättöminä ja 48 % pitää niitä riittävinä.

Näkemykset vaihtelevat hieman kouluittain. Suurin osa kertoo, että aloituspaikkoja on liian vähän (N 23). Alueellisesti koulut sijoittuvat ympäri Suomen. Aloituspaikkojen määrät nähtiin riittämättöminä seuraavissa maakunnissa (suluisia ko. vastanneiden koulujen määrä): Satakunta (3), Keski-Suomi (3), Etelä-Savo (2), Kymenlaakso (2), Pirkanmaa (2), Pohjois-Savo (2), Varsinais-Suomi (2), Kainuu (2), Pohjanmaa (2), Pohjois-Karjala (1), Päijät-Häme (1), Uusimaa (1) ja Etelä-Karjala (1). Lisäksi Uudeltamaalta, Kanta-Hämeestä ja Etelä-Pohjanmaalta yksittäiset koulut kommentoivat, ettei nuori ole aina päässyt ensisijaisesti haluamaansa tai sopivimpaan paikkaan. Pohjois-Savosta nostettiin myös esiin huoli siitä, että paikkakunnalta loppuu kokonaan TELMA-koulutus keväällä 2016. Epävarmuus koulutuksen rahoituksesta eli huoli opetuspaikkojen lakkautuksista ja opiskelija-paikkojen saatavuudesta tulevaisuudessa nostettiin esiin Etelä-Savossa.

Kaksi koulua on nostanut esiin, ettei TELMA-paikkoja löydy erittäin vaativille tai "lisävamman" omaaville oppilaille. Lisävammalla vastaaja on tarkoittanut esimerkiksi kuulovammaa, näkövammaa tai pyörätuolin tarvetta. Yksi vastaaja kertoo, ettei paikkakunnalla tai lähistöllä ole opetuspaikkoja, joissa tarjotaan koulutusta suomeksi (Pohjanmaa). Pohjanmaalla ongelmana nähtiin myös se, ettei opiskelijapaikkoja ole ollut tarjolla joka vuosi.

Osa vastaajista kertoi, että sen lisäksi, ettei opiskelijapaikkoja ole ylipäänsä tarpeeksi, niitä ei ole tarpeeksi lähellä. Esimerkiksi 70 km:n matkan kerrottiin nousevan isoksi kynnykseksi niin opiskelijoille kuin vanhemmille (ks. lisää s. 34–36).

Peruskoulusta siirtyvien oppilaiden määrät vaihtelevat kyseisillä opetuksen järjestäjillä. Esimerkiksi Etelä-Savossa ja Keski-Suomessa oppilaita on n. 10 ja Satakunnassa 3–10 oppilasta vuosittain. Varsinais-Suomessa oppilaita on vuosittain 7–11.

Alla on esimerkkejä vastauksista:

"Yhdeksästä hakijastamme vuosina 2014–2015 on koulutukseen päässyt yksi, ja hänkin pääsi aloittamaan nyt tammikuussa 2016"

"Tilanne oli keväällä 2015 todella vaikea, kun Savonlinnan ammattiopisto (SAMI) ei saanut lupaa perustaa ryhmää. Päätös asiasta tuli samoihin aikoihin yhteishaun kanssa."

"Ei ole ollut tarvetta, koska oppilaat ovat sijoittuneet maakunta-kuntayhtymän päivätoimintoihin."

"Tilanteet vaihtelevat vuosittain. Pienen koulumme oppilaista (16 oppilasta 2015–2016), joka vuosi ei ole peruskoulunsa päättäviä. Joinakin vuosina 5 toisinaan 1–3 oppilasta. Kantakaupungissa toimii myös 8 opetusryhmää. Heidän oppilaat hakevat myös samoja jatko-opintopaikkoja. Seuraavan kolmen vuoden aikana on syntymässä haastava tilanne, kun yläkouluikäisiä on runsaasti ja jatko-opiskelupaikkoja vähän. Muutamia vuosia sitten opiskelupaikkoja oli 16, nyt 12, joista kaikki eivät vapaudu joka vuosi."

"Riittävästi paikkoja lähellä oleviin jatkokoulutuspaikkoihin vapautuu pääsääntöisesti joka kolmas vuosi. Jotkut oppilaat ovat joutuneet siirtämään sen vuoksi opintojen aloittamiset vaikka muuten olisivat ehkä tulleet valituiksi."

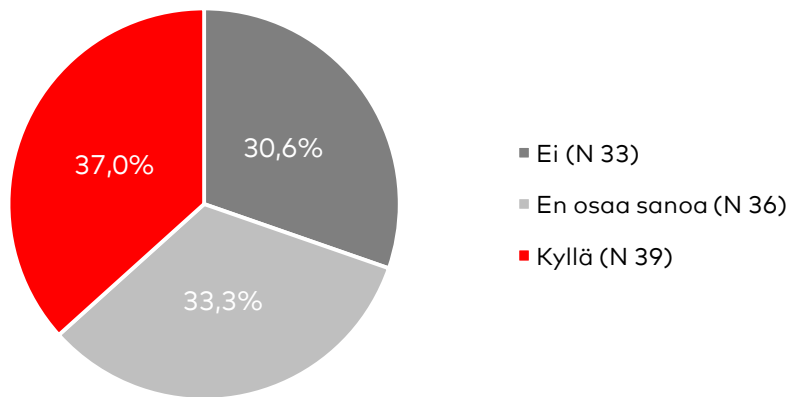
"Aloituspaikkojen määrä vaihtelee paljon vuosittain johtuen opiskelijoiden opiskelujen kestosta. Koska meilläkin Telmaan hakevien määrä vaihtelee vuosittain, eivät kysyntä ja tarjonta aina kohtaa."

"Vuoden 2015 aikana peruskoulunsa päättävien mahdollisuudet päästä TELMA-koulutukseen ovat kaventuneet, koska aloituspaikkojen määrä on laskenut. Arvioimme, että keväällä 2016 koulunsa päättävät ovat vaarassa jäädä ilman koulutuspaikkaa. Tämä vaarantaa heidän yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon suhteessa muihin ikätovereihin sekä edistää syrjäytymistä ja eriarvoistumista."

"Osa perusopetuksen päättäneistä ei saa aloituspaikkaa eli silloin he jäävät ns. "tyhjän päälle" ja heille pitää räätälöidä joku muu "päivätoiminta mahdollisuus". Tässä on vaarana se, että nuori jää tähän toimintaan ja toista kertaa koulutushakua ei tehdä, koska vanhempien pitäisi tehdä se itse."

7.1.2 Huoltajien suhtautuminen eri koulutuspaikkakunnalle siirtymiseen

Koulutuksen saavutettavuuteen liittyy myös koulutuspaikkojen sijainti. Peruskouluilta kysyttiin, onko tiedossa tilanteita, joissa oppilaan huoltajat ovat halunneet pitää nuoren kotipaikkakunnalla, jos koulutuspaikkoja ei ole omalla paikkakunnalla. Vastaajista 37 % eli 39 koulua on törmännyt tällaisiin tilanteisiin.

Kuva 8. Jos paikkakunnallanne ei ole TELMA-koulutusta, onko tiedossanne tapauksia, joissa oppilaan huoltajat ovat halunneet pitää nuoren kotipaikkakunnalla?

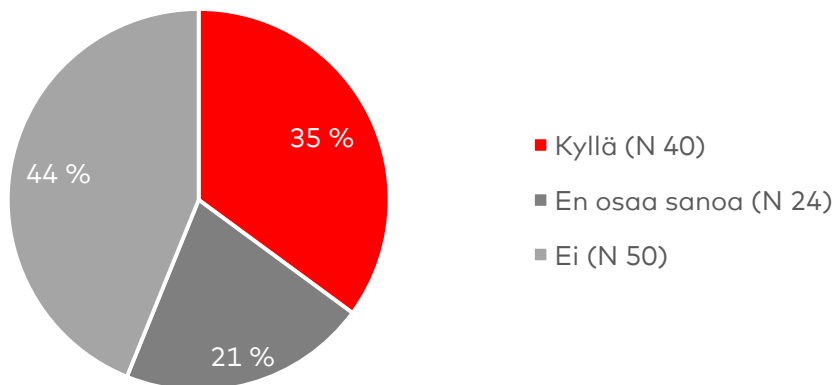
Oppilas on siirtynyt tyypillisimmin päivä/-työtoimintaan. Osa nuorista on jäänyt kokonaan kotiin tai siirtynyt asuntolaan ja eläkkeelle. Osa on jatkanut perusopetuksen lisäopetuksessa tai siirtynyt työpajatoimintaan tai esimerkiksi kansanopistoon.

Muutama vastaaja kertoi käyneensä pitkiä suostuttelukeskusteluja huoltajien kanssa, jotta oppilas on päässyt sopivaan koulutukseen. Alla olevassa esimerkissä huoltajat ovat halunneet pitää nuoren kotipaikkakunnalla.

”Paikkakunnalla ei ole telma-koulutusta ja maakunnan telma-paikat eivät riittäneet, jotta oppilas olisi tullut valituksi. Oppilaalle olisi löytynyt vastaava tai jopa parempi koulutuspaikka kauempaa paremmalla tuella, mutta huoltajat eivät olleet valmiita lähettämään oppilasta kotipaikkakunnan ulkopuolelle mm. vammaistuen menetyksen vuoksi ja osittaisen pärjämishuolen vuoksi. Oppilas jäi kunnan omaan päivätoimintaan, jossa ei ole ikätasoista seuraa ja ikätasoista toimintaa.

7.1.3 Vaikeimmin vammaisten oppilaiden ohjaaminen perusopetuksesta muualle kuin TELMA-koulutukseen

Vastaajista reilu kolmannes (35 %, N 40) on ohjannut oppilaita myös muualle kuin TELMA-koulutukseen (ks. kuva 9). Yleisimmin oppilaita ohjataan VALMA-koulutukseen, lisäopetukseen tai päivä- ja toimintakeskuksiin, mutta myös yleiseen ammatilliseen oppilaitokseen. Erityishuolto- ja vammaispalveluiden pariin ohjaus on tyypillistä.

Kuva 9. Onko vaikeimmin vammaisia oppilaita ohjattu muualle kuin TELMA-koulutukseen?

Alla esimerkkejä vastauksista:

”Tänä keväänä on yritetty löytää vaihtoehtoa paikkakunnalla olevan ammattiopiston kautta”

”Valma-koulutukseen. Meidän koulun oppilaita monet aloittavat Valmalla, mutta oletan, että siirtyvät Telmaan, mikäli tarve vaatii.”

”Kehitysvammalaitoksen tarjoama 10. luokka.”

”Joensuussa vaikeimmin vammaisille oppilaille NUPA-paikkoja peruskoulun jälkeen”

”Kansanopistoon ja sos.palveluiden kuntayhtymän järjestämään koulutukseen. Toisen asteen koulutus on tärkeää myös erityisnuorille”

"Ilman paikkaa jäänyt ohjataan kunnan vammaispalvelujen piiriin."

"x-palvelukeskuksen ylläpitämään aikuiskoulutus- ja päivätoimintakeskukseen, Vähänkyrön Tervajoelle. Hyvin vaikeasti monivammaisten oppilaiden vanhemmat kokevat pitkien välimatkojen olevan liian suuri rasitus. Oppilaan fyysinen kunto vaikuttaa. Mikäli koulutuspaikkoja ei ole tarjolla 50 km päässä, vaihtoehdot ovat melko niukat. Olisi tietenkin helpompaa, jos koulutuspaikka olisi myös esim. Laihialla jolloin matkat olisivat kohtuulliset jokaiselle lähikunnasta tulevalle."

"Erityishuoltopalveluja tarjoavan Honkalampi-keskuksen omaan elämään valmentavaan toimintaan ja kunnan omaan päivätoimintaan."

"Heitä on ohjattu esimerkiksi kansanopistojen erityislinjoille. Yksi opisto on riittävän lähellä päivittäiseen kulkemiseen ja toisen opiston yhteyteen on pystytty järjestämään sopivat asumispalvelut. Paikkakunnan ammattiopistoon on lähtenyt opiskelemaan nuoria ilman tutkintotoivotetta, osasyynä mahdollisuus asua silloin kotona. Samasta syystä jotkut ovat jääneet pitämään 'välivuotta' kehitysvammahuollon järjestämään päivätoimintaan."

"Päivätoimintaan. Se on ollut paikkakunnalla ainoa vaihtoehto."

7.1.4 TELMA-koulutukseen hakeutumisessa ja siirtymiseen liittyviä muita haasteita

Vastaajat saivat tuoda esiin muita ongelmia TELMA-koulutukseen hakeutumiseen tai siirtymiseen liittyen. Lähes viidennes (18 %) vastaajista tiedosti muita ongelmia, 28 % ei osannut ottaa kantaa. Loput eivät tuoneet esiin muita ongelmia (53 %).

Esitetyt näkemykset ovat moninaisia. Usea vastaaja nosti esiin huolen jatko-opiskelupaikkojen riittävyydestä tulevaisuudessa. Tähän liittyy TELMA-koulutusten lakkauttaminen paikkakunnalla, koulutusten alasajo säästöjen vuoksi, ja jatko-opintopaikkojen uudelleen profiloituminen.

Muutama maininta tuli kuljetusongelmiin liittyen, mutta enemmän nostettiin esiin huoli asumisesta ja asuntoloiden puutteesta, sillä huoltajat eivät halua lähettää lastansa kulkemaan päivittäin pitkiä matkoja.

Useampi vastaaja kertoi ongelmista vanhempien kanssa. Vanhemmat ovat usein vastahakoisia päästämään nuoren jatko-opintoihin. Jotkut vanhemmat eivät taas hyväksy sitä, että TELMA on nuorelle ainoa realistinen vaihtoehto muiden koulutuspolkujen sijaan. Vanhempien tutustuttaminen jatko-opintopaikkoihin pitäisi olla vielä suunnitelmallisempaa. Yhteistyötä erityisoppilaitosten kanssa tulisi yhden vastaajan mukaan syventää jo 8-luokalta alkaen, jolloin niin oppilas kuin huoltajat voitaisiin perehdyttää ajoissa. Tämän vastaaja näkisi edistävän myös vanhempien halukkuutta lähettää nuori kauemmas opiskelemaan.

Kaksi vastaajaa nosti esiin järjestelmää koskevia kehittämiskohtia: KELA on esimerkiksi evännyt oppilaalta mahdollisuuden koulutuskokeiluun. Koska koulutuskokeilu on usein kiinteä osa valintaprosessia, vastaaja kertoo, etteivät oppilaitokset yleensä valitse oppilasta ainakaan ensimmäisessä

haussa ilman koulutuskokeilua. Laajempaan ongelmana yksi vastaaja nosti esiin nuorten kokopäiväisen hoidon ja tuen tarpeen siten kuin se on järjestetty perusopetuksen aikana. Hyvänä esimerkkinä hän kertoi, että Tampereella asia on järjestetty jo varsin hyvin kaupungin vammaispalveluiden kanssa.

Erityisopetuksen erityistehtävän saaneisiin oppilaitoksiin kohdistui jonkin verran kritiikkiä. Yksi vastaaja nosti esiin oppilaitosten toisistaan poikkeavat ohjeet ja hakutavoissa tapahtuneet muutokset. Käytännössä yhteishakua on jo yhtenäistetty vuonna 2015, mutta eroja voi olla esimerkiksi siinä, mitä dokumentteja koulutuksen järjestäjä pyytää. Yksi vastaaja epäili, että koulutuspaikoille otetaan ns. parempitasoisia hakijoita, jolloin heikommat jäävät ulkopuolelle. Lisäksi yksi vastaaja kertoi, että huoltajat saavat vielä ristiriitaista tietoa TELMAN tavoitteista: *"On kerrottu, että TELMA voi johtaa ainoastaan toimintakeskukseen ja toisaalta on kerrottu, että TELMA voi johtaa tuettuun ammatilliseen koulutukseen."*

7.2 Ammatillisen koulutuksen näkökulma

7.2.1 Aloituspaiikkojen määrän riittävyys ammatillisen koulutuksen näkökulmasta

Taulukosta 8 näkyy syksyllä 2015 aloittaneiden opiskelijoiden määrä, suoraan perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyneiden opiskelijoiden määrät ja heidän prosentuaalinen osuutensa aloittaneista. TELMA-koulutuksessa aloitti syksyllä 2015 yhteensä 385 opiskelijaa, joista 265 (69 %) oli suoraan perusopetuksesta siirtyviä. VALMA-koulutuksessa (erityisopetuksena järjestettävä) aloitti 616 opiskelijaa, joista 389 (63 %) oli suoraan perusopetuksesta siirtyviä.

Erityisoppilaitoksista Kiipulasäätiossä ja Invalidisäätiossä on suhteellisesti eniten perusopetuksesta suoraan siirtyneitä TELMA-opiskelijoita. Opiskelijamäärän osalta rajatun erityistehtävän oppilaitoksista Savon koulutuskuntayhtymässä ja Rovaniemen kuntayhtymässä kaikki valitut ovat suoraan perusopetuksesta siirtyviä.

Taulukko 8. Syksyllä 2015 aloittaneet TELMA- ja VALMA-opiskelijat, joista suoraan perusopetuksesta siirtyneitä

	Syksyllä 2015 aloittaneiden TELMA-opiskelijoiden määrä:	, joista suoraan perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyneitä:	Syksyllä 2015 aloittaneiden VALMA-opiskelijoiden määrä (erityisopetuksen erityistehtävä):	, joista suoraan perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyneitä:
Hengitysliitto ry	88	54 (61 %)	221	161 (73 %)
Invalidiliitto ry	39	23 (59 %)	68	47 (69 %)
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	34	22 (65 %)	106	39 (37 %)
Kiipulasäätiö	48	38 (79 %)	88	68 (77 %)
Aitoon Emäntäkoulu Oy	10	5 (50 %)	14	6 (43 %)
Invalidisäätiö	110	83 (76 %)	104	60 (58 %)
Savon koulutuskuntayhtymä	9	9 (100 %)	5	3 (60 %)
Rovaniemen koulutuskuntayhtymä	10	10 (100 %)	0	0
Optima samkommun	29	19 (67 %)	4	2 (50 %)
Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä	4	2 (50 %)	6	3 (50 %)
Päijät-Hämeen koulutuskonsernikuntayhtymä	0	0	0	0
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö	4	0	0	0
Yhteensä	385	265 (69 %)	616	389 (63 %)

Lähde: Ammatillisen koulutuksen järjestäjille suunnattu kysely

Koulutuksen järjestäjien kyselyssä ei kysytty sitä, kuinka moni hakeneista oli suoraan perusopetuksesta siirtyviä. Tiedon saa opetushallinnon tilastopalvelu Vipusesta, jonka mukaan vuonna 2015 TELMA-koulutukseen ensisijaiselta hakutoiveelta hakeneita oli 571, joista suoraan perusopetuksesta hakeneiden osuus oli 360 eli 63 %. Valituista ja paikan vastaanottaneista 67 % oli perusopetuksesta siirtyviä. Aloittaneista perusopetuksesta siirtyneitä oli 71 %⁵ (vrt. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien kysely 69 %, taulukko 8). Opetushallinnon tilastopalvelu Vipusesta saatavissa opiskelijamäärät maakunnittain eivät ole täysin yhteneväiset koulutuksen järjestäjien tietojen kanssa. Syyinä voi olla se, että Vipusen tiedoissa on koko vuosi, koulutuksen järjestäjien kyselyssä vain syksyn tilanne. Luvut vaihtelevat maakunnittain paljon.

⁵ Vertailun vuoksi edellisen vuoden tilannetta voidaan jäljittää opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitustietojen raporteista. Raporttien mukaan vuonna 2014 59 % oli suoraan perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyviä. Tilanne näyttäisi lukujen perusteella parantuneen vuodessa suoraan perusopetuksesta siirtyvien osalta. Vipusen tiedot opiskelijavalinnan osalta on saatavissa vasta vuodesta 2015 lähtien. Vastaavasti opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusraporteissa suoraan perusopetuksesta siirtyvien luvut ovat virheellisiä, sillä osa koulutuksen järjestäjistä on kirjannut lukuihin myös lakanneesta Valmetava II -koulutuksesta siirtyneitä uusien opiskelijoiden määriin, jolloin suoraan perusopetuksesta siirtyvien määrää ei voi suhteuttaa suoraan aloittaneisiin opiskelijoihin.

Vuonna 2015 suoraan perusopetuksesta hakeneista hyväksyttiin opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen tietojen mukaan 79 %. Alhaisimmat prosentit ovat Varsinais-Suomessa, Satakunnassa, Etelä-Karjalassa ja Kainuussa. Koulutukseen on voitu valita opiskelijoita myös muilta kuin ensisijaiselta hakutoiveelta. Siksi myös Kanta-Hämeessä luku on yli 100 prosenttia. Ko. maakunnissa hakijoita on ollut selkeästi aloituspaikkoja enemmän.

Taulukko 9. Hakeneet ja valitut TELMA-opiskelijat 2015 maakunnittain ja perusopetuksesta siirtävien % osuus. Viimeisessä sarakkeessa on perusopetuksesta hakeneiden ja valittujen osuus prosentteina.

	Aloituspaikat	1. hakijat ja % osuus perusopetuksesta hakeneista	Valitut ja % osuus perusopetuksesta	Paikan vastaanottaneet ja % osuus	Aloittaneet ja % osuus perusopetuksesta	Perusopetuksesta hakeneet ja valitut %
Uusimaa	183	197 (62 %)	159 (69 %)	148 (72 %)	108 (76 %)	89 %
Varsinais-Suomi	21	47 (51 %)	25 (44 %)	24 (42 %)	20 (45 %)	46 %
Satakunta	1	11 (45 %)	2 (50 %)	2 (50 %)	2 (50 %)	20 %
Kanta-Häme	26	24 (75 %)	23 (83 %)	18 (89 %)	18 (89 %)	106 %
Pirkanmaa	23	29 (55 %)	24 (46 %)	24 (46 %)	11 (64 %)	69 %
Päijät-Häme	5	7 (100 %)	6 (100 %)	6 (100 %)	6 (100 %)	86 %
Kymenlaakso	17	21 (71 %)	18 (78 %)	16 (75 %)	12 (83 %)	93 %
Etelä-Karjala	2	9 (67 %)	2 (50 %)	2 (50 %)	2 (50 %)	17 %
Etelä-Savo	9	13 (92 %)	10 (90 %)	10 (90 %)	10 (90 %)	75 %
Pohjois-Savo	22	33 (64 %)	22 (82 %)	16 (81 %)	8 (88 %)	86 %
Pohjois-Karjala	6	8 (88 %)	6 (83 %)	6 (83 %)	6 (83 %)	71 %
Keski-Suomi	11	22 (68 %)	13 (85 %)	12 (83 %)	12 (83 %)	73 %
Etelä-Pohjanmaa	12	14 (50 %)	14 (50 %)	12 (50 %)	12 (50 %)	100 %
Pohjanmaa	30	28 (64 %)	23 (70 %)	23 (70 %)	23 (70 %)	89 %
Keski-Pohjanmaa	2	5 (60 %)	4 (75 %)	4 (75 %)	4 (75 %)	100 %
Pohjois-Pohjanmaa	46	69 (51 %)	52 (50 %)	52 (47 %)	38 (50 %)	74 %
Kainuu	6	17 (82 %)	7 (57 %)	6 (50 %)	6 (50 %)	29 %
Lappi	24	19 (68 %)	15 (80 %)	15 (80 %)	15 (80 %)	92 %
Yhteensä	446	571 (63 %)	423 (67 %)	389 (67 %)	313 (71 %)	79 %

Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen

Taulukossa 10 on opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen tiedot vuonna 2015 TELMA-koulutukseen ensisijaisesti hakeneista ja (kaikista hakijoista) valitut opiskelijat suhteessa aloituspaikkoihin sekä paikan vastaanottaneisiin. Taulukosta näkee koulutuksen järjestäjän ns. vetovoimaluvun. Vuonna 2015 eniten esisijaisia hakijoita on ollut Bovallius ammattiopistoon (S. ja A. Bovalliuksen säätiö) ja Ammattiopisto Luoviin (Hengitysliitto ry). Kun tarkastellaan erikseen varsinaista ja lisähakua, hakijoiden määrä on kasvanut lisähaussa pääkaupunkiseudulla Invalidisäätiössä, Invalidiliitto ry:ssä ja Helsingin Diakonissalaitoksen säätiössä.

Taulukko 10. TELMA-koulutuksen aloituspaikat, ensisijaiset hakijat, valitut ja paikan vastaanottaneet, varsinainen ja lisähaku 2015 (suluissa ns. vetovoimaluku) koulutuksen järjestäjittäin

Koulutuksen järjestäjä	Aloituspaikat	Ensisijaiset hakijat	Valitut	Paikan vastaanottaneet
Hengitysliitto ry	85	159 (1,9)	103 (1,2)	91 (1,1)
Invalidiliitto ry	54	43 (0,8)	49 (0,9)	43 (0,8)
Invalidisäätiö	130	151 (1,2)	110 (0,8)	107 (0,8)
Kiipulasäätiö	51	63 (1,2)	52 (1)	45 (0,9)
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	41	82 (2)	48 (1,2)	46 (1,1)
Aitoon Emäntäkoulu Oy	13	7 (0,5)	13 (1)	13 (1)
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö	4	12 (3)	4 (1)	2 (0,5)
Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä	8	4 (0,5)	5 (0,6)	4 (0,5)
Optima Samkommun	28	25 (0,9)	21 (0,8)	21 (0,8)
Rovaniemen koulutuskuntayhtymä	18	12 (0,7)	9 (0,5)	9 (0,5)
Savon koulutuskuntayhtymä	14	20 (1,4)	11 (0,8)	8 (0,6)
Yhteensä	446	571 (1,3)	423 (0,9)	389 (0,9)

Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä pyydettiin arvioimaan aloituspaikkojen riittävyyttä toiminta-alueellaan suhteessa perusopetuksen päättäneisiin nuoriin. Osa toi esiin aloituspaikkojen liian pienen määrän. Erityisoppilaitoksilla on enemmän liikkumavaraa opiskelupaikkojensa suuntaamisessa. Rajatun erityistehtävien omaavilla TELMA- ja VALMA-opiskelupaikat ovat rajatut koulutustehtävän enimmäisopiskelijamäärän sisällä, joten aloituspaikkojen riittämättömyyttä on tuotu laajemmin esiin. Toisaalta mukana on myös koulutuksen järjestäjiä, jotka eivät ole ottaneet paikkojaan täysimääräisesti käyttöön valmentavaan koulutukseen.

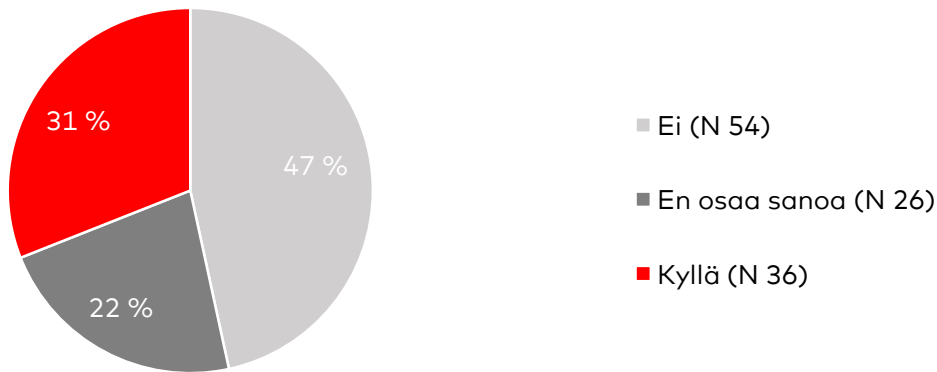
Vastaajilta kysyttiin myös tiedossa olevia erityisiä alueellisia katveita TELMA-koulutuksen tarjonnassa suhteessa perusopetuksen päättäneisiin. Neljä koulutuksen järjestäjää ei tunnistanut alueellisia katveita. Muut kahdeksan tunnistivat erityyppisiä tarpeita. Osa koulutuksen järjestäjistä mainitsi kuntia tai toimipisteitä, joissa on hakijoita enemmän aloituspaikkoihin nähden, tai niissä on ilmennyt muuten alueellista kysyntää. Erikseen mainittuja alueita tai paikkakuntia olivat Tampere, Muhos, Pori, Rovaniemi, Kajaani, Kokkola, Vaasa, Ylivieska, Turku, Pyhäjärvi, Ylä-Savon seutu ja erityisesti Iisalmi sekä Länsi-, Pohjoisen- ja Itä-Lapin alueet. Lisäksi pääkaupunkiseudulla ja Päijät-Hämeen alueella nousi esiin kysymys po. opiskelijapaikkojen kohdentamisesta.

Paikoin paineita opiskelijapaikkojen riittävyyteen tuo se, että hakijoissa on mukana nuoria, jotka eivät ole aikaisemmalla hakukerralla päässeet koulutukseen.

Kun yhteishaun lukuja vertaa kevään 2016 hakuun, josta on selvityksen tekohetkellä saatavissa tiedot vain koulutukseen hakeutuneista, lukujen perusteella voidaan todeta, että koulutuksen järjestäjät ovat osin suunnanneet koulutusta sinne, missä kysyntää on myös ollut edellisenä vuonna (ks. taulukko 4).

7.2.2 TELMA-koulutukseen suoraan perusopetuksesta hakeutuvien valitsematta jääneiden hakijoiden taustat

Lähes kolmannes peruskouluista (N 36) kertoi, että koulun oppilasta ei ole valittu TELMA-koulutukseen. Reilu viidennes vastaajista ei osaa sanoa, onko oppilas tai oppilaita jäänyt valitsematta.

Kuva 10. Onko koulunne oppilas jäänyt valitsematta TELMA-koulutukseen?

Tarkkaa tietoa siitä, koska valitsematta jättäminen on tapahtunut, ei kyselystä saa suoraan vaan se on tulkittavissa muutamassa tapauksessa avovastausten perusteella. Aikaisin erikseen mainittu tapaus on vuodelta 2013.

Yhdeksän vastaajaa kertoi, ettei koululle ole kerrottu perusteita. Useimmiten valitsematta jättämisen syyksi kerrottiin se, että paikkoja on liian vähän (N 17). Esimerkiksi:

"Koulutuspaikkoja ei ole ollut riittävästi. 2015 opiskelijoista jäi 4 ilman jatko-opiskelupaikkaa peruskoulun jälkeen."

"Ollut niin paljon hakijoita, että ei ole mahtunut, vaikka muut kriteerit olisivat täyttyneet. Oppilaat ovat tällöin päässeet yleensä ns. jatkuvan haun kautta tai hakemalla vuoden päästä uudelleen."

"Paikkoja ei ole ollut riittävästi. Oppilaalla on ollut esim. sellaista haastavaa käyttäytymistä, että oppilaitos ei ole pystynyt räätälöimään hänelle soveltuvaa struktuuria. Kysymyksessä esim. paljon tukea tarvitseva autistinen nuori."

Kuten yllä olevassa lainauksessa, seuraavaksi eniten oli mainintoja siitä, että oppilas on ollut joko liian vaikeasti vammainen tai liian vaativa (N 10).

"Liian vaikea vammainen eli tarvitsee liian paljon avustamista"

"Liian haastava oppilas: oppilaitos on katsonut, ettei pysty vastaamaan oppilaan oppimiseen liittyviin tarpeisiin."

"Vaikean psyykkisen oireilun vuoksi. Erityistä haastavaa käytöstä lisänä."

Näistä muutama vastaaja on siten kokenut, että oppilaitos on ollut valikoiva. Lisäksi yksi vastaaja kertoo, ettei oppilaan tuen tarve ole ollut tarpeeksi suuri. Yksi vastaaja toi esiin, ettei oppilas ole saanut opiskelupaikkaa huonon käytöksen vuoksi.

Myös ammatillisen koulutuksen vastaajien mukaan merkittävin syy valitsematta jäämiseen on aloituspaikkojen vähyys suhteessa hakijamäärään. Toinen selkeä syy on hakemuksen hylkääminen, kun hakijan valintakriteerit eivät täyty.

Kaksi koulutuksen järjestäjä on vastauksessaan purkanut auki valitsematta jättämisen perusteita vuoden 2015 haun osalta tarkemmin.

"TELMA-koulutuksen hakemuksista 35 hylättiin. Perusteita ovat olleet:

- *hakijan terveydentila/opiskelukunto ei ole riittävä tavoitteelliseen opiskeluun*
- *hakija on jo suorittanut työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen*
- *hakija ei kuulu koulutuksen kohderyhmään (valmiudet VALMA tai tutkintopintoihin)*
- *puutteellinen hakemus, jota ei ole täydennetty pyynnöstä huolimatta."*

"-- Kuitenkin vuosittain on muutama, joita ei ole voitu valita sillä perusteella, että on katsottu, ettei opiskelija saavuta koulutuksen tavoitteita 1-3 vuoden aikana. Tällaisia hakijoita oli vuonna 2015 neljä. Lisäksi on hakijoita, jotka ovat aiemmin käyneet valmentavan koulutuksen, heitä oli vuonna 2015 kolme. Lisäksi oli useita, joille katsottiin Valma soveltuvan paremmin."

Yleisesti perusteet liittyvät seuraaviin tekijöihin: koulutus ei ole nuoren kannalta oikea-aikaista, hakijalla on aiempaa koulutusta tai hakija ei täytä muuten valintakriteereitä, eikä hänellä ole erityisopetuksen perustetta. Perusteena mainittiin myös erittäin vaikeat rajoitteet, jotka estävät asunnossa asumisen (edellyttää esim. jatkuvaa yöpävystystä). Alla olevassa esimerkissä kuvataan tarkemmin tapausta, jossa opiskelija on liian haastava koulutukseen:

"Vaikeimmin vammaisissa hakijoissa on jatkuvasti hakijoita, jotka tarvitsevat päivittäin useamman kuin yhden henkilön tukea joko päivittäistoiminnoissa (nostot, wc-käynnit, muu avustaminen) tai käyttäytymisen rajaamiseen (esimerkiksi aggressiivinen käyttäytyminen). Opetuksen järjestelyt ja -rahoitus eivät mahdollista jatkuvaa useamman henkilön tukea tai valvontaa. Lisäksi koulutuksen tavoitteena oleva työllistyminen voi olla toimintakykyyn nähden erittäin epätodennäköistä. Vaikeavammaisia hakijoita valitaan kuitenkin koulutukseen jonkin verran, perusteena vuorovaikutustaitojen ja päivittäistaitojen harjoittelu."

Yksi opiskelijamäärältään rajatun erityisopetuksen erityistehtävän omaava koulutuksen järjestäjä kertoo, että aikaisemmin (Valmentava II -ryhmään) ole voitu valita opiskelijaa, jonka vamma ei mahdollistanut opiskelua yleisen ammattiopiston oppimisympäristöissä, vaan olisi vaatinut hoitotilan. Tällöin opiskelija on ohjattu hakeutumaan erityisoppilaitokseen.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä kysyttiin sitä, onko heillä tiedossa, mihin muualle perusopetuksesta siirtyvät vaikeimmin vammaiset henkilöt sijoittuvat TELMA-koulutuksen sijaan. Suurin osa vastaajista kertoi valitsematta jääneiden sijoittuvan työ- ja toimintakeskuksiin (N 9). Muita mainintoja olivat vapaan sivistystyön kurssit, erilaiset hoito- ja kuntoutusjaksot tai eläke. Muutama vastaaja kertoi, että osa hakijoista jää myös kotiin. Perusopetuksen jälkeiseen sijoittumiseen vaikuttaa henkilön toimintakyky sekä mahdolliset erityishaasteet. Opiskelijoita ohjataan myös hakijoille paremmin soveltuvaan koulutukseen tai toimintaan, kuten VALMAan, vapaan sivistystyön koulutukseen tai työpajoille. Mikäli koulutuksen järjestäjän omat opiskelijapaikat ovat täynnä, hakijoita ohjataan myös muihin erityisoppilaitoksiin.

"Toimintakeskukset ja päivätoiminta kantavat päävastuun vaikeimmin vammaisten henkilöiden tilanteesta."

7.2.3 Valitsematta jääneiden jatko-ohjaus

Kaikki TELMA-koulutusta järjestävät koulutuksen järjestäjät kuvailivat valitsematta jääneiden jatko-ohjausta, ja vastaukset on kuvattu tiivistetysti alla:

- Päivä- tai työtoiminta
- Työpajat
- Eri koulutusvaihtoehtoja, mikäli hakeutuja kuuluu ko. kohderyhmään
 - VALMA-koulutus
 - tutkintokoulutus, ml. aikuiskoulutuksen koulutustarjonta
 - perusopetuksen lisäopetus
 - vapaa sivistystyö
- Sopeutumisvalmennus
- Sosiaalinen kuntoutus opiskeluvaihtoehtojen luomiseksi
- Muu kuntouttava toiminta/kuntoutukselliset toimet

Alla esimerkkejä vastauksista:

"Tarjoamme ohjauspalveluja www-sivujen kautta. Valitsematta jäänyt voi halutessaan pyytää ohjauspalveluja."

"Kyllä, esim. muihin koulutuksiin. Lisäksi vaikeimmin vammaisilla on yleensä vahvat tukiverkostot olemassa."

"Vaihtoehtoja on pohdittu hakijoiden, huoltajien ja kotikuntien toimijoiden kanssa yleensä jo ennen hakuprosessia."

"Pääsääntöisesti kyseessä on hakijat jotka ovat oikeutettuja vammaisopetuslain mukaisiin palveluihin. Hakijat ohjataan ottamaan yhteyttä kotikunnan sosiaalityöhön tai vammaistyöhön, mikäli kontaktia ei entuudestaan ole."

"Osa on ohjattu päiväaikaiseen toimintaan, osa on voinut käydä vielä peruskoulun lisäopetuksen ja joku on hakenut kauemmas ammatillisiin erityisoppilaitoksiin."

"Valitsematta jääneitä opiskelijoita on ohjattu hakeutumaan verkostojensa kautta esim. erilaisille kursseille, työtoimintaa, työpajoille, päivätoimintaa."

7.2.4 Muualta kuin perusopetuksesta suoraan siirtyvien TELMA-opiskelijoiden taustat

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä kysyttiin muualta kuin suoraan perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyvien TELMA-koulutuksen opiskelijoiden taustoja. Opiskelijat ovat vastaajien mukaan osallistuneet peruskoulun jälkeen pääosin muihin palveluihin tai toimintoihin, vaikkakin pieni osa on ollut kotona tai asumisyksikössä (palvelu- tai hoivakoti) ennen TELMA-koulutukseen hakeutumista. Yleisimmin opiskelijat ovat siirtyneet työ- ja toimintakeskuksesta, työ-, avotyö- tai päivätoiminnasta. Joillakin on myös tausta tuetusta työstä muissa vammaispalveluyksiyksissä. Osa on hakeutunut ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavasta koulutuksessa tai tutkintokoulutuksessa, joista opinnot on polutettu TELMA-koulutukseen, tai toisen koulutuksen järjestäjän VALMA- tai TELMA-koulutuksesta. Lisäksi mainittiin vapaan sivistystyön opinnot ja kurssit.

Mukana on opiskelijoita, jotka eivät ole aikaisemmalla hakukerralla päässeet koulutukseen. Osa nuorista siirtyy kuntoutus- tai hoitajaksoilta terveydenhuollon palveluista, kun kuntoutumisprosessi on siinä vaiheessa, että koulutus on oikea-aikaista. Lisäksi joitain mainintoja tuli työelämästä siirtyvien osalta, jolloin vammautuminen on tapahtunut myöhemmässä elämänvaiheessa.

Seuraavana on esimerkkejä vastauksista:

"Kuntoutus- tai hoitajakso terveydenhuollon palveluissa. Osa TELMA-opiskelijoista ei ole ollut palvelujen piirissä peruskoulun jälkeen. Opinnot aloitetaan kotona tai asumisyksikössä (palvelu- tai hoivakoti) vietetyn ajanjakson jälkeen."

"Hakija on valmistunut perusopetuksesta aikaisemmin, ei ole perusopetuksen jälkeen hakenut tai päässyt koulutukseen, hakeutuu useiden vuosien asumispalvelun ja päivä- ja työtoiminnan asiakkuuden jälkeen koulutukseen, tai ei ole ollut lainkaan palveluiden piirissä, tyypillisesti hakijan ikä yli 25."

"Työtoiminnasta, vammautumisen jälkeen tarve uudelleen kouluttautumiselle, kuntoutumisprosessi siinä vaiheessa, että koulutus on oikea-aikaista."

Yksi koulutuksen järjestäjä nosti esiin maahanmuuttajataustaiset hakijat, jotka ovat muuttaneet Suomeen perusopetuksen oppivelvollisuusiän myöhemmässä vaiheessa ja suorittaneet perusopetuksen Suomessa vain osittain, tai ei lainkaan. Tällöin hakijat ovat voivat olla hieman iäkkäämpiä.

8. Opiskelijapaikkojen mitoitukset ja järjestäjäverkon muutokset

8.1. Opiskelijapaikkojen mitoitukset vuosina 2016-2018

Koulutuksen järjestäjiltä pyydettiin tieto opiskelijapaikkojen mitoituksista vuodelle 2016 ja arviot vuosille 2017 ja 2018. Hengitysliitto ry, S. ja A. Bovalliuksen säätiö, Kiipulasäätiö ja Optima Samkommun ovat lisäämässä paikkoja tulevina vuosina. Muiden koulutuksen järjestäjien opiskelijapaikkamäärät pysyvät samoina. Päijät-Hämeen koulutus konserni -kuntayhtymä ei ole käynnistämässä TELMA-koulutusta.

Taulukko 11. Kuinka paljon varaatte opiskelijapaikkoja TELMA-koulutukseen (arvio)

Koulutuksen järjestäjän nimi	Vuodelle 2016:	Vuodelle 2017:	Vuodelle 2018:
Hengitysliitto ry	265	275	285
Hengitysliitto ry/ Luovin yksiköt koulutuspaikkakunnittain: Alavuden yksikkö: Kokkolan toimipiste, Reisjärven toimipiste, Seinäjoen toimipiste, Vaasan toimipiste Helsingin yksikkö: Limingan yksikkö: Lumijoen toimipiste, Raahen toimipiste, Ylivieskan toimipiste Liperin yksikkö: Iisalmen toimipiste (toiminta päättyy 2016), Imatran toimipiste, Kuopion toimipiste, Lappeenrannan toimipiste Muhoksen yksikkö: Kajaanin toimipiste, Suomussalmen toimipiste, Taivalkosken toimipiste (Toiminta päättyy 2016) Oulun yksikkö: Kemin toimipiste, Rovaniemen toimipiste, Tampereen yksikkö, Porin toimipiste			
Invalidiliitto ry	80	80	80
Koulutuspaikkakunnat: Järvenpää, Nurmijärvi (Klaukkala), Kotka ja Hamina			
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	59	70	80
Koulutuspaikkakunnat: Turku, Laitila, Jyväskylä, Jämsä, Pieksämäki, Savonlinna			
Kiipulasäätiö	85	90	90
Koulutuspaikkakunnat: Janakkala, Hämeenlinna, Forssa, Tampere, Riihimäki, Lahti, Kouvola			
Aitoon Emäntäkoulu Oy	20 (myös jatkavat)	20 (myös jatkavat)	20 (myös jatkavat)

Koulutuspaikkakunnat: Pälkäne, Nokia, Tampere			
Invalidisäätiö	300	300	300
Koulutuspaikkakunnat: Helsinki, Espoo, Vantaa, Lohja, Hyvinkää, Porvoo, Kerava, Kirkkonummi (luvut ovat kokonaispaikkamääriä. vuosittainen aloituspaikkojen määrä noin 100)			
Savon koulutuskuntayhtymä	Aloittavia 12 (yhteensä 25)	Aloittavia 6 (yhteensä 25)	Aloittavia 11 (yhteensä 25)
Koulutuspaikkakunnat: Kuopio ja Juankoski			
Rovaniemen koulutuskuntayhtymä	12 (max 20 vuosiopiskelijaa)	Aloituspaikkoja järjestämisluvan rajoissa (max 20 vuosiopiskelijaa)	Aloituspaikkoja järjestämisluvan rajoissa (max 20 vuosiopiskelijaa)
Koulutuspaikkakunnat: Rovaniemi, Sodankylä, Ranua, mahd. kysyntä muualla RKK:n alueella			
Optima Samkommun	60	64	67
Koulutuspaikkakunnat: Jakobstad, Nykarleby, Vasa, Pargas, Raseborg, Helsingfors, Borgå			
Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä	14	14	14
Haapavesi			
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö	20	20	20
Koulutuspaikkakunnat: Helsinki, Espoo (Rinnekeittiö, monimuoto).			

Lähde: Ammatillisen koulutuksen järjestäjien kysely

VALMA-koulutuksen paikkoja arvioidaan vähennettävän hieman Hengitysliitto ry:ssä ja Kiipulasäätiössä vuosina 2017 ja 2018. Optima Samkommun arvioi lisäävänsä paikkoja muutamalla, ja muilla paikat pysyvät samoina. Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö arvioi varaavansa paikkoja seuraavan kerran vuonna 2018. Päijät-Hämeen koulutuskonserni -kuntayhtymässä paikkoja varataan joka toinen vuosi.

Taulukko 12. Kuinka paljon varaatte opiskelijapaikkoja (erityisopetuksen erityisen tehtävän perusteella) VALMA-koulutukseen (arvio)

Koulutuksen järjestäjän nimi	Vuodelle 2016:	Vuodelle 2017:	Vuodelle 2018:
Hengitysliitto ry	221	210	200
Koulutuspaikkakunnat: Alavuden yksikkö: Kokkolan toimipiste, Reisjärven toimipiste, Seinäjoen toimipiste, Vaasan toimipiste Helsingin yksikkö: Limingan yksikkö: Lumijoen toimipiste, Raahen toimipiste, Ylivieskan toimipiste Liperin yksikkö: Iisalmen toimipiste (toiminta päättyy 2016), Imatran toimipiste, Kuopion toimipiste, Lappeenrannan toimipiste Muhoksen yksikkö: Kajaanin toimipiste, Suomussalmen toimipiste, Taivalkosken toimipiste (toiminta päättyy 2016) Oulun yksikkö: Kemin toimipiste, Rovaniemen toimipiste Tampereen yksikkö: Porin toimipiste			
Invalidiliitto ry	120	120	120
Koulutuspaikkakunnat: Järvenpää, Nurmijärvi (Klaukkala), Kotka ja Hamina			

S. ja A. Bovalliuksen säätiö	92	92	92
Koulutustaikakunnat: Turku, Laitila, Jyväskylä, Pieksämäki, Äänekoski			
Kiipulasäätiö	115	110	110
Koulutustaikakunnat: Janakkala, Hämeenlinna, Tampere, Riihimäki, Lahti			
Aitoon Emäntäkoulu Oy	14	14	14
Pälkäne, Tampere			
Invalidisäätiö	120	120	120
Koulutustaikakunnat: Helsinki, Espoo			
Savon koulutuskuntayhtymä	5	5	5
Koulutustaikakunnat: Kuopio ja Juankoski			
Rovaniemen koulutuskuntayhtymä	10 (Järjestämisluvan rajoissa (max 20 vuosiopiskelijaa)	Järjestämisluvan rajoissa (max 20)	Järjestämisluvan rajoissa (max 20 vuosiopiskelijaa)
Koulutustaikakunnat: Rovaniemi, Sodankylä/Ranua, mahd. kysyntä muualla RKK:n alueella ?			
Optima Samkommun	10	12	12
Koulutustaikakunnat: Jakobstad			
Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä	6	6	6
Koulutustaikakunnat: Haapavesi			
Päijät-Hämeen koulutus-konserni -kuntayhtymä	12	0	12
Koulutustaikakunnat: Lahti/Villähde/Kaarisilta ry			
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö	0	0	10
Koulutustaikakunnat: Helsinki			

Lähde: Ammatillisen koulutuksen järjestäjien kysely

8.2 Muutokset koulutuksen tarjonnan verkkoon

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä kysyttiin tiedossa olevia muutoksia liittyen erityisopetuksen erityistehtävän koulutuksen järjestämisen toimipisteiden määrään tai sijaintiin vuosina 2016–2018. Neljä koulutuksen järjestäjää kertoi, ettei suunnitteilla ole erityisiä muutoksia (Invalidiliitto ry, Savon koulutuskuntayhtymä, Optima Samkommun, Päijät-Hämeen koulutus-konserni -kuntayhtymä). Hengitysliitto ry:llä eli Ammattiopisto Luovilla oli tiedossa selkeitä muutoksia: lisalmen ja Taivalkosken toimipisteiden toiminta päättyy vuonna 2016. Kolme koulutuksen järjestäjää toi esiin, että eri toimipisteiden tai etätoimipaikkojen osalta tehdään uudelleen tarkastelua tarpeen ja toimintamahdollisuuksien mukaan.

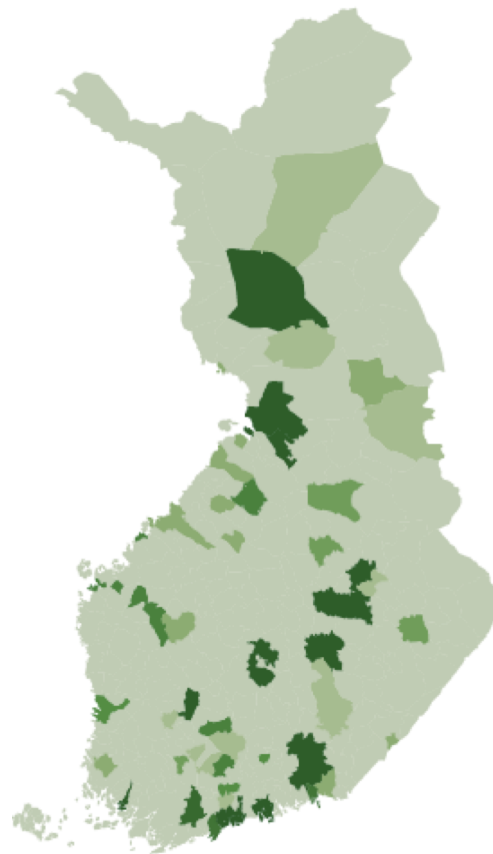
Yleisenä haasteena nähtiin ammatillisen koulutuksen reformin tuomat muutokset, jotka voivat vaikuttaa pienten väliaikaisten toimipisteiden olemassaoloon, mikäli opiskelijakohtaiset kustannukset nousevat liian suuriksi.

Muita tiedossa olevia ammatillisen erityisopetuksen erityistehtävän järjestämiseen liittyviä muutoksia (esim. verkostoja tai yhteistyökuvioita), jotka voisivat vaikuttaa vaikeimmin vammaisten opetuksen järjestämiseen, tunnistettiin jonkin verran. Koulutuksen järjestäjät kertoivat esimerkiksi yhteistyökuvioista muiden koulutuksen järjestäjien kanssa alueellisen koulutustarjonnan ja ohjauksen varmistamiseksi.

Tässäkin yhteydessä nostettiin laajemmin esiin jo tapahtuneita muutoksia, joihin tulisi reagoida. Koulutusta on lakkautettu tai paikkoja vähennetty Pohjois-Savossa (Varkaus, Kuopio, Iisalmi) ja Etelä-Savossa (Pieksämäki), mikä lisää koulutuspainetta Kuopion seudulla. Samoin Lapissa koulutusta on supistettu viime vuosina.

Liite 1: TELMA-opiskelijoiden määrät koulutuspaikkakunnittain 20.9.2015

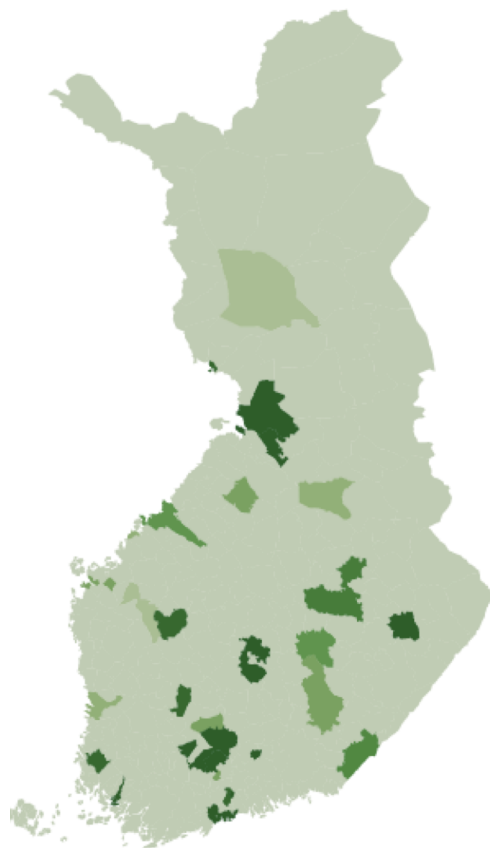
Koulutuksen järjestäjän nimi	Kunta	Opiskelijoi- ta
Aitoon Emäntäkoulu Oy	Nokia	6
Aitoon Emäntäkoulu Oy	Pätkäne	14
Aitoon Emäntäkoulu Oy	Tampere	3
Helsingin Diak. säätiö	Helsinki	20
Hengityslitto ry	Alavus	8
Hengityslitto ry	Iisalmi	9
Hengityslitto ry	Imatra	8
Hengityslitto ry	Kajaani	9
Hengityslitto ry	Kemi	7
Hengityslitto ry	Kokkola	8
Hengityslitto ry	Liminga	9
Hengityslitto ry	Liperi	10
Hengityslitto ry	Lumijoki	8
Hengityslitto ry	Muhos	38
Hengityslitto ry	Oulu	53
Hengityslitto ry	Pori	12
Hengityslitto ry	Raahe	7
Hengityslitto ry	Reisjärvi	7
Hengityslitto ry	Rovaniemi	12
Hengityslitto ry	Seinäjoki	13
Hengityslitto ry	Suomussalmi	6
Hengityslitto ry	Taivalkoski	8
Hengityslitto ry	Tampere	9
Hengityslitto ry	Vaasa	6
Hengityslitto ry	Ylivieska	8
Invalidiliitto ry	Hamina	8
Invalidiliitto ry	Järvenpää	51
Invalidiliitto ry	Kotka	16
Invalidiliitto ry	Nurmijärvi	6
Invalidisäätiö	Espoo	103
Invalidisäätiö	Helsinki	70
Invalidisäätiö	Hyvinkää	12
Invalidisäätiö	Kerava	30
Invalidisäätiö	Kirkkonummi	16
Invalidisäätiö	Lohja	17
Invalidisäätiö	Porvoo	25
Invalidisäätiö	Vantaa	28
Jokilaaksojen kky	Haapavesi	14
Kiipulasäätiö	Forssa	10
Kiipulasäätiö	Hämeenlinna	5
Kiipulasäätiö	Janakkala	14
Kiipulasäätiö	Kouvola	21
Kiipulasäätiö	Lahti	12

Koulutuksen järjestäjän nimi	Kunta	Opis- kelijoi- ta
Kiipulasäätiö	Riihimäki	3
Kiipulasäätiö	Tampere	18
Optima Samkommun	Helsinki	8
Optima Samkommun	Parainen	14
Optima Samkommun	Pietarsaari	13
Optima Samkommun	Porvoo	6
Optima Samkommun	Raasepori	7
Optima Samkommun	Uusikaarleby	4
Optima Samkommun	Vaasa	8
Rovaniemen kky	Ranua	6
Rovaniemen kky	Rovaniemi	9
Rovaniemen kky	Sodankylä	5
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	Jyväskylä	33
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	Laitila	7
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	Mikkeli	6
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	Pieksämäki	21
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	Turku	32
Savon koulutuskuntayhtymä	Juankoski	5
Savon koulutuskuntayhtymä	Kuopio	20

Liite 2: VALMA-opiskelijoiden määrät koulutuspaikkakunnittain 20.9.2015 (erityisopetuksen erityistehtävänä)

Koulutuksen järjestäjän nimi	Kunta	Opiskelijoita
Aitoon Emäntäkoulu Oy	Pälkäne	7
Aitoon Emäntäkoulu Oy	Tampere	7
Hengityслиitto ry	Alavus	17
Hengityслиitto ry	Helsinki	22
Hengityслиitto ry	Kajaani	5
Hengityслиitto ry	Kemi	16
Hengityслиitto ry	Kokkola	8
Hengityслиitto ry	Kuopio	8
Hengityслиitto ry	Lappeenranta	10
Hengityслиitto ry	Liminga	18
Hengityслиitto ry	Liperi	18
Hengityслиitto ry	Muhos	23
Hengityслиitto ry	Oulu	51
Hengityслиitto ry	Pori	4
Hengityслиitto ry	Reisjärvi	1
Hengityслиitto ry	Rovaniemi	2
Hengityслиitto ry	Seinäjoki	2
Hengityслиitto ry	Tamere	10
Hengityслиitto ry	Vaasa	6
Invalidiliitto ry	Järvenpää	102
Invalidiliitto ry	Tuusula	17
Invalidisäätiö	Espoo	47
Invalidisäätiö	Helsinki	70
Jokilaaksojen kky	Haapavesi	6
Kiipulasäätiö	Forssa	0
Kiipulasäätiö	Hämeenlinna	27
Kiipulasäätiö	Janakkala	49
Kiipulasäätiö	Lahti	20
Kiipulasäätiö	Riihimäki	6
Kiipulasäätiö	Tampere	10
Optima samkommun	Pietarsaari	4
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	Jyväskylä	38
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	Laitila	17
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	Mikkeli	7
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	Pieksämäki	9
S. ja A. Bovalliuksen säätiö	Turku	37
Savon koulutuskuntayhtymä	Kuopio	5

Liite 3: Kysely peruskouluille

SAATE: Kysely peruskouluille koskien vaikeimmin vammaisten ammatillisen erityisopetuksen tarvetta ja saatavuutta (08.02.2016)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt selvitystyön koskien vaikeimmin vammaisten erityisopetuksen tarvetta ja saatavuutta ammatillisessa peruskoulutuksessa. Selvitystyön toteuttaa Owal Group Oy. Osana selvitystyötä toteutetaan sähköinen kysely peruskouluille.

Selvityksen taustalla on erityisopetuksen tarvetta ja saatavuutta koskeva valtakunnallinen kokonaisarvio, jonka osana arvioidaan vaikeimmin vammaisten henkilöiden koulutustarjonnan riittävyttä. Selvityksen perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö tulee arvioimaan, onko työhön ja itseenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (TELMA) tarjontaa tarpeen lisätä nykyisestä.

Perusopetuslain 41.2 §:n mukaisesti opetuksen järjestäjän tulee pyynnöstä toimittaa valtion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot sekä velvollisuus perusopetuslain 21.2 §:n mukaisesti osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Pyydämme opetuksen järjestäjiä toimittamaan tämän kyselyn niille oman kunnan alueella sijaitsevien koulujen rehtoreille, jotka järjestävät opetusta vuosiluokilla 7-9/ja/tai perusopetuksen lisäopetusta.

Kyselyyn vastaaminen:

Kyselyyn vastataan linkistä <https://fi.research.net/r/vaikeimminvammaisten>
Kyselyn vastausaika päättyy **29.02.2016**.

Kyselyn rakenne:

Kaikille yhteiset taustakysymykset: Koulun sijainnin, opetuksen järjestäjän ja koulun nimen ja omistajapohjan lisäksi kysytään, onko koulussa ollut vuosina 2014 ja/tai 2015 ja/tai 2016 perusopetuk-

sesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyviä vaikeimmin vammaisia oppilaita. Vastaajien osalta, joilla oppilaita ei ole ollut, kysely päättyi taustakysymysten jälkeen. Muilla vastaajilla kysely jatkuu seuraavasti: kyselyssä pyydetään vuosina 2014-2016 perusopetuksesta siirtyneiden/siirtyvien vaikeimmin vammaisten oppilaiden lukumäärä. Lisäksi kysytään mahdollisesta nivelvaiheyhteistyöstä toiselle asteelle siirryttäessä, TELMA-koulutusten aloituspaikkojen riittävydestä ja saatavuudesta sekä oppilaiden ohjaamisesta muualle kuin TELMA-koulutukseen.

Määritelmät:

Vaikeimmin vammainen: oppilas on tässä kyselyssä määriteltävissä vaikeimmin vammaiseksi, jos on todennäköistä, ettei hänellä ole sairauden tai vamman vuoksi mahdollisuutta siirtyä tutkintotoivoitteeseen koulutukseen valmentavan koulutuksen jälkeen. Tällöin henkilö kuuluu TELMAN tai erityisopetuksena järjestettävän VALMAN kohderyhmään.

Uudet valmentavat koulutukset (VALMA ja TELMA) käynnistyivät 1.8.2015, jolloin aiemmat valmistavat ja valmentavat koulutukset lakkasivat.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA): koulutus vastaa lakkautettua vaikeimmin vammaisille tarkoitettua valmentavaa koulutusta (valmentava II). Koulutus on erotettu omaksi kokonaisuudekseen sellaisille opiskelijoille, joiden valmiuksien mukaisena tavoitteena ei ole ammatillisen perustutkinnon suorittaminen. Koulutus annetaan aina erityisopetuksena. Koulutuksen tavoitteena on antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille heidän henkilökohtaisten tavoitteidensa ja valmiuksiensa mukaista opetusta ja ohjausta. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija tutustuu työelämään ja löytää itselleen sopivan muodon siihen osallistumiseksi.

TELMA-koulutusta voivat järjestää ammatillisen koulutuksen järjestäjät, joilla on opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä erityisopetuksen järjestämislupa erityisenä koulutustehtävänä. Näistä kuusi on ns. ammatillisia erityisoppilaitoksia ja kuusi ammatillisen koulutuksen järjestäjää, joilla on opiskelijamäärän osalta erityisopetuksen rajattu erityistehtävä.

Annamme mielellämme lisätietoa:

Selvityksen toteuttaja:

Laura Jauhola, projektipäällikkö, Owal Group Oy
050 443 1841, laura@owalgroup.com

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Anne Mårtensson, opetusneuvos
0295 3 30104, anne.martensson@minedu.fi

LIITE: KYSELY ETUKÄTEEN TUTUSTUTTAVAKSI

SIVU 1

Taustatiedot

Vastaajan nimi, tehtävä, sähköposti ja puhelinnumero: ____

Maakunta, jossa koulu sijaitsee: (alasetoalikko)

Kunta, jossa koulu sijaitsee: ____

Opetuksen järjestäjän nimi: ____

Koulun nimi: ____

Opetuksen järjestäjän omistajatyypin: (alasetoalikko)

Onko koulussa ollut vuosina 2014 ja/tai 2015 ja/tai 2016 perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyviä vaikeimmin vammaisia oppilaita?

Ei (kysely päättyy kysymyksen jälkeen. Lopetusluvulla on vielä mahdollisuus kommentoida kyselyn teemaa tai toteutusta)

Kyllä (kysely jatkuu)

SIVU 2

1. Perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyvien vaikeimmin vammaisten oppilaiden

määrät vuosina 2014-2016:

Perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyvien vaikeimmin vammaisten oppilaiden lukumäärä vuonna 2016: ____

Perusopetuksen tai perusopetuksen lisäopetuksen päättäneiden vaikeimmin vammaisten oppilaiden lukumäärä vuonna 2015: ____

Perusopetuksen tai perusopetuksen lisäopetuksen päättäneiden vaikeimmin vammaisten oppilaiden lukumäärä vuonna 2014: ____

2. Onko koulunne tehnyt yhteistyötä ammatillisten erityisoppilaitosten tai ammatillisen erityisopetuksen erityistehtävän saaneiden oppilaitosten kanssa vaikeimmin vammaisten nuorten koulutuksen nivelvaiheessa?

Ei

En osaa sanoa

Kyllä. Kuvailkaa yhteistyötä: (avovastaus)

3. Onko koulunne tehnyt yhteistyötä muiden ammatillisten oppilaitosten kanssa vaikeimmin vammaisten nuorten koulutusten nivelvaiheessa?

- Ei
- En osaa sanoa
- Kyllä. Kuvaile yhteistyötä: (avovastaus)

4. Ovatko TELMA-koulutusten aloituspaikat olleet riittäviä suhteessa koulunne perusopetuksen päättäneisiin vaikeimmin vammaisiin nuoriin?

- Kyllä
- En osaa sanoa
- Ei. Kuvaile tilannetta: (avovastaus)

5. Miten kuvaatte TELMA-koulutusten aloituspaikkojen saatavuutta suhteessa koulunne perusopetuksen

päättäneisiin vaikeimmin vammaisiin nuoriin (esim. alueellinen saatavuus kohtuullisen välimatkan päässä,

asuntolamahdollisuus ym.)? (avovastaus)

6. Jos paikkakunnallanne ei ole TELMA-koulutusta, onko tiedossanne tapauksia, joissa oppilaan huoltajat ovat halunneet pitää nuoren kotipaikkakunnalla?

- Ei
- En osaa sanoa
- Kyllä. Jos tiedossa, minkälaisiin ratkaisuihin nuoren kohdalla on päädytty? (avovastaus)

7. Onko koulunne oppilas jäänyt valitsematta TELMA-koulutukseen?

- Ei
- En osaa sanoa
- Kyllä. Millä perusteilla? (avovastaus)

8. Onko vaikeimmin vammaisia oppilaita ohjattu muualle kuin TELMA-koulutukseen?

- Ei
- En osaa sanoa
- Kyllä. Minne ja millä perusteilla? (avovastaus)

9. Onko esiintynyt muita ongelmia TELMA-koulutukseen hakeutumisessa tai siirtymisessä?

- Ei
- En osaa sanoa
- Kyllä. Kuvaile tarkemmin haasteita ja kehittämisen kohteita: (avovastaus)

10. Arvioikaa vielä valmiuksianne ohjata nuoria ammatillisen peruskoulutuksen valmentaviin koulutuksiin:

	Ei lainkaan/ välttävästi	Jossain määrin	Riittävästi
Opetus- ja ohjaushenkilöstö tuntee valmentavat koulutukset			
Tiedämme mistä saamme tarvittaessa konsultaatiota ja tukea vaikeimmin vammaisten koulutuspolkuja mietittäessä			
Opettajilla on tarvittaessa mahdollisuus osallistua nivelvaiheita tukeviin ammatillisen koulutuksen yhteistyöverkostoihin			

LOPETUSSIVU

Voit halutessasi vielä kommentoida kyselyn teemaa tai toteutusta (avovastaus)

Liite 4: Kysely ammatillisen koulutuksen järjestäjille

19.1.2016

Kysely koskien vaikeimmin vammaisten erityisopetuksen tarvetta ja saatavuutta ammatillisessa peruskoulutuksessa

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vaikeimmin vammaisten erityisopetuksen tarvetta ja saatavuutta ammatillisessa peruskoulutuksessa koskevan selvitystyön, jonka toteuttaa Owal Group Oy.

Osana selvitystyötä toteutetaan sähköinen kysely, jonka tavoitteena on saada lisätietoa perusopetuksen päättävien vaikeimmin vammaisten oppilaiden sijoittumisesta ammatillisen peruskoulutuksen valmentaviin koulutuksiin alueellisesti. Lisäksi tiedonkeruulla halutaan saada tietoa koulutuksen järjestämisestä sekä erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien VALMA- ja TELMA-koulutuksen arvioiduista aloittajamääristä vuosille 2016–2018, opetus-/toimipisteiden sijainnista ja niissä opiskelevien opiskelijoiden arvioidusta määrästä vuosille 2016–2018.

Kyselyn vastaaminen:

Kyselyyn vastataan osoitteessa: <https://fi.research.net/r/telmajavalma>

Vastausaika päättyy **17.2.2016**.

Sähköiseen kyselylomakkeeseen voi tutustua etukäteen alla olevasta liitteestä. Kysely tulee täyttää kerralla eli sitä ei voi tallentaa välissä. Avovastausten merkkimäärää ei ole rajoitettu. Silti vastauksista toivotaan tiiviitä. Mahdolliset liitteet voi lähettää osoitteeseen laura@owalgroup.com.

Määritelmät:

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen (VALMA) tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumiseksi ja vahvistaa edellytyksiä suorittaa ammatillinen perustutkinto. Koulutus on tarkoitettu ensisijaisesti perusopetuksen päättäneille ja vailla perusopetuksen jälkeistä tutkintoa oleville nuorille, jotka tarvitsevat erilaisista syistä tukea

ja ohjausta opinnoissaan ja koulutusvalinnoissaan. Koulutuksen ensisijaisena tavoitteena on opiskelijan joustava siirtyminen tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä ja koulutuksen ajallinen kesto on enintään yksi vuosi. Ministeriö on myöntänyt luvan järjestää VALMA-koulutusta erityisopetuksen erityisenä koulutustehtävänä.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA) muodostaa oman koulutuskokonaisuuden henkilöille, joilla ei sairauden tai vamman vuoksi ole mahdollisuutta siirtyä tutkintotavoitteiseen koulutukseen valmentavan koulutuksen jälkeen. Koulutus vastaa lain muutoksen myötä poistunutta vaikeimmin vammaisille opiskelijoille järjestettyä valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta (valmentava II). Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta. Koulutus toteutetaan aina erityisopetuksena. Koulutusta voivat järjestää ne koulutuksen järjestäjät, joilla on ministeriön myöntämä lupa järjestää erityisopetusta erityisenä koulutustehtävänä. Koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä ja koulutuksen ajallinen kesto on yksilöllinen, mutta enintään kolme vuotta.

Annamme mielellämme lisätietoa:

Selvityksen toteuttaja:

Laura Jauhola, projektipäällikkö, Owal Group Oy
050 443 1841, laura@owalgroup.com

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Anne Mårtensson, opetusneuvos
0295 3 30104, anne.martensson@minedu.fi

LIITE: Kyselylomake etukäteen tutustuttavaksi

SIVU 1

Vastaaajien taustatiedot

1. Valitkaa ensin koulutuksen järjestäjän nimi (alasetoalikko)
2. Kyselyn vastaaja/t: nimi, puhelinnumero ja sähköposti:

SIVU 2

Opiskelijamäärät

3. Koulutuksessa olevat opiskelijat

TELMA-koulutuksessa olevat opiskelijat yhteensä 20.9.2015: ____

, joista ruotsinkielisiä: ____

, joista muunkielisiä (äidinkieli muu kuin suomi, ruotsi tai saame): ____

VALMA-koulutuksessa (erityisopetuksen erityistehtävä) olevat opiskelijat yhteensä 20.9.2015: ____

, joista ruotsinkielisiä: ____

, joista muunkielisiä (äidinkieli muu kuin suomi, ruotsi tai saame): ____

4. Syksyllä 2015 aloittaneet opiskelijat

Syksyllä 2015 aloittaneiden TELMA-opiskelijoiden määrä: ____

, joista suoraan perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyneitä: ____

Syksyllä 2015 aloittaneiden VALMA-opiskelijoiden (erityisopetuksen erityistehtävä) määrä: ____

, joista suoraan perusopetuksesta tai perusopetuksen lisäopetuksesta siirtyneitä: ____

5. TELMA-opiskelijoiden taustat: mikäli teillä on muualta kuin perusopetuksesta suoraan siirtyviä TELMA-opiskelijoita, mistä he tulevat? (avovastaus)

Seuraavaksi halutaan selvittää järjestämisluvan mukaisissa kunnissa olevat oppilaitokset ja niiden toimipisteet, joissa opiskelee TELMA- ja erityisopetuksen erityistehtävän VALMA-opiskelijoita. Täyttäkää kunkin koulutuspaikkakunnan osalta perustiedot (toimipisteen/-pisteiden kunta, nimi/nimet ja opiskelijamäärät. (Mikäli koulutuksen järjestäjä järjestää TELMA- ja VALMA-koulutusta usealla paikkakunnalla, uusia kuntakohtaisia kysymyspatteristoja tulee näkyviin, kun kysymykseen 7 vastataan Kyllä).

6. TELMA- ja VALMA-opiskelijoiden määrät koulutuspaikkakunnittain 20.9.2015:

Toimipisteen kunta: _____

Toimipisteen nimi/nimet: _____

Opiskelijoiden määrä, TELMA: ____

Opiskelijoiden määrä, VALMA (erityisopetuksen erityistehtävä): ____

7. Onko koulutuksen järjestäjällä TELMA- tai erityisopetuksen erityistehtävän VALMA-opiskelijoita muilla koulutuspaikkakunnilla?

Ei

Kyllä (sähköisessä kyselyssä avautuu lisää vastausmahdollisuuksia)

8. Millä kriteereillä opiskelijat valitaan opiskelijavalinnassa (erityisopetuksen erityistehtävän) VALMA- ja TELMA-koulutuksessa? Kuvailkaa kriteerit kummankin koulutuksen osalta: (avovastaus)

9. Opiskelevatko VALMA- ja TELMA-opiskelijat yhdessä? Kuvailkaa VALMA- ja TELMA-opiskelijoiden opetuksen järjestelyjä: (avovastaus)

10. Mikä on HOJKSiin määritelty TELMA-opiskelijoiden alustava opintoaika 60 osaamispisteen saavuttamiseksi? Kuvailkaa prosentteina (esim. 50 %:lla 1 vuosi jne.). (avovastaus)

11. Onko koulutuksen järjestäjällä TELMA-opiskelijoita, joiden opinnot ovat kestäneet yli koulutuksen enimmäismäärän (60 op, joiden koulutus voi kestää enintään 3 vuotta)?

Ei

Kyllä. Kuinka monta? Kuvailkaa myös perusteet: (avovastaus)

12. Paljonko TELMA-opiskelijoita siirtyy VALMA-koulutukseen tai tutkintotavoitteiseen koulutukseen? Kuvailkaa taustoja ja kertokaa myös, missä vaiheessa opiskelijat siirtyvät: (avovastaus)

13. Minkälaista yhteistyötä teette perusopetuksen toimijoiden kanssa kohderyhmään kuuluvien opiskelijoiden tavoittamiseksi? Kuvailkaa yhteistyötä: (avovastaus)

14. Miten arvioitte TELMA-koulutusten aloituspaikkojen riittävyyden toiminta-alueellanne suhteessa perusopetuksen päättäneisiin nuoriin? (avovastaus)

15. Onko tiedossanne erityisiä alueellisia katveita TELMA-koulutuksen tarjonnassa suhteessa perusopetuksen päättäneisiin?

Ei

Kyllä. Kuvailkaa syitä ja taustoja: (avovastaus)

16. Onko tiedossanne, mihin muualle perusopetuksesta siirtyvät vaikeimmin vammaiset henkilöt sijoittuvat TELMA-koulutuksen sijaan?

Ei

Kyllä. Kertokaa minne ja onko tietoa sijoittumisen perusteista? (avovastaus)

17. Onko TELMA-koulutukseen hakijoissa henkilöitä, joita koulutuksen järjestäjänä ette ole voineet valita?

Ei

Kyllä, kuinka paljon ja kertokaa perusteet? (avovastaus)

18. Onko valitsematta jääneitä opiskelija ohjattu eteenpäin muihin palveluihin? Minne? (avovastaus)

SIVU 3

Arvioidut opiskelijamäärät ja odotettavat muutokset koulutukset järjestämisessä

19. Kuinka paljon varaatte opiskelijapaikkoja TELMA-koulutukseen (arvio)

Vuodelle 2016: ____

Vuodelle 2017: ____

Vuodelle 2018: ____

Luetelkaa vielä koulutuspaikkakunnat: _____

20. Kuinka paljon varaatte opiskelijapaikkoja erityisopetuksen erityisen tehtävän perusteella annettavaan VALMA-koulutukseen (arvio)

Vuodelle 2016: ____

Vuodelle 2017: ____

Vuodelle 2018: ____

Luetelkaa vielä koulutuspaikkakunnat: _____

21. Onko tiedossanne erityisopetuksen erityistehtävän koulutuksen järjestämisen toimipisteidenne määrään tai sijaintiin liittyviä muutoksia vuosina 2016-2018? (avovastaus)

22. Onko tiedossa muita ammatillisen erityisopetuksen erityistehtävän järjestämiseen liittyviä muutoksia (esim. verkostoja tai yhteistyökuvioita), jotka voisivat vaikuttaa vaikeimmin vammaisten opetuksen järjestämiseen? (avovastaus)